

2011

nr 1-2 (91-92)

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

SĘDZIA ANNA MARIA WESOŁOWSKA

o nowych zagrożeniach dzieci i młodzieży

W wydaniu

- Oferta ŚCDN w Roku Szkoły z Pasją – rozmowa z Jackiem Wołowcem, dyrektorem ŚCDN
- Metody uczenia się Colina Rose'a
- Pedagog szkolny w sytuacjach kryzysowych
- Alfabet nauczyciela z pasją
- Doradztwo zawodowe bliżej ucznia
- Świętokrzyska Mapa Talentów – inicjatywa ŚCDN

REDAKCJA

BARBARA SKARŻYŃSKA

ZDJĘCIA

MARTYNA GŁĘBOCKA

ADRES REDAKCJI

ŚCDN, UL. MARSZAŁKA
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO 42
25-431 KIELCE

TELEFONY

041 362 45 48

041 362 45 13

TEL./FAX 41 362 48 99

DRUK

YANAKA VISION SP. Z O.O.

WWW.YANAKA.PL

REDAKCJA ZASTRZEGA SOBIE
PRAWO DO DOKONYWANIA
SKRÓTÓW W TEKSTACH
ARTYKUŁÓW I ZMIANY
TYTUŁÓW.
NIE ODPOWIADAMY ZA
TREŚĆ PŁATNYCH REKLAM
I OGŁOSZEŃ.

„INSPIRACJE”

ROZPROWADZANE SĄ
BEZPŁATNIE.

ZAINTERESOWANYCH

NASZYM PISMEM

ZAPRASZAMY DO SIEDZIBY

ŚCDN – REDAKCJA

„INSPIRACJI”, POK. 17.

ZAPRASZAMY NA STRONĘ

INTERNETOWĄ ŚCDN

WWW.SCDN.PL

ISSN 1428-5479

ZDJĘCIE NA OKŁADCE:

Z ARCHIWUM ANNY MARII
WESOŁOWSKIEJ

OD REDAKCJI

Szanowni Czytelnicy,

prof. Krzysztof Oblój, jeden z prekursorów nowoczesnej koncepcji zarządzania w Polsce, uważa, że źródłem innowacji i zmian jest pasja. Dzięki niej możemy stawiać ambitne cele, przekraczać oczywiste granice, łamać kanony myślenia. Pasja buduje nie tylko motywację i zaangażowanie, ale dostarcza odrobinę zwyczajnej radości z tego, co robimy.

Ludzi z pasją potrzebuje dzisiejsza szkoła. Dlatego rok szkolny 2011/2012 został ogłoszony Rokiem Szkoły z Pasją, która potrafi odkrywać i umiejętnie rozwijać uzdolnienia i zainteresowania uczniów. Szkołę z pasją tworzą dyrektorzy, nauczyciele, sami uczniowie, rodzice. Dzięki ich entuzjazmowi i zaangażowaniu szkoła może stać się miejscem przyjaznym i ciekawym.

Chętnie zapraszamy do „Inspiracji” dyrektorów szkół, dla których praca jest źródłem satysfakcji, a od tego wydania – również nauczycieli, którzy potrafią zarazić uczniów swoimi pasjami. ŚCDN stwarza wiele okazji do promowania szkół i nauczycieli, których wyróżnia aktywność i troska o potencjał uczniów. W tym wydaniu piszemy o takich właśnie inicjatywach: Świętokrzyskiej Mapie Talentów, I Turnieju Matematycznym, projektach z zakresu doradztwa zawodowego.

Jednym z priorytetów oświaty w nowym roku szkolnym jest edukacja prawna. Tym bardziej miło nam gościć na łamach „Inspiracji” sędzią Annę Marię Wesołowską, orędowniczkę edukacji prawnej dzieci i młodzieży, która 16 września br. spotkała się z dyrektorami i nauczycielami świętokrzyskich szkół, aby zwrócić uwagę na nowe zagrożenia dzieci i młodzieży. Dzięki uprzejmości pani sędzi publikujemy artykuły jej autorstwa, w których szerzej zostały omówione problemy poruszane podczas kieleckiej konferencji.

Zapraszamy do lektury. Życzymy odnajdywania radości w działaniu i realizacji odważnych przedsięwzięć.

Redakcja „Inspiracji”

SPIS TREŚCI

– Martyna Głębocka Rozbudzamy pasję nauczycieli. Rozmowa z dyrektorem ŚCDN Jackiem Wołowcem	3
– Martyna Głębocka Leczymy rany, ale nie zapobiegamy. Rozmowa z sędzią Anną Marią Wesołowską	4
– Martyna Głębocka Z pasją o edukacji prawnej. Konferencja Kadry Kierowniczej i Nauczycieli „Szkoła – instytucja szybkiego reagowania na problemy i potrzeby dzieci i młodzieży”	5
– Anna Maria Wesołowska Nowe zagrożenia dzieci i młodzieży przez pryzmat sali sądowej	6–8
– Anna Maria Wesołowska Prawne narzędzia interwencji i obowiązki pedagogów szkolnych w sytuacjach kryzysowych	9–10
– Krzysztof Łuczkiwicz Unia Europejska wobec niepełnosprawności	11–12
– Partnerskie projekty Comenius Regio	12
– Martyna Głębocka Alfabet nauczyciela z pasją – Izabela Kaleta z Gimnazjum w Woli Jachowej	13
– Barbara Skarżyńska Czy zadajesz dzisiaj w szkole dobre pytanie? – Colin Rose gościem specjalnym VIII Ogólnopolskiego Forum Dyrektorów	14–15
– Lidia Pasich Talent + pasja = radość uczenia się	16–17
– Barbara Skarżyńska Co w prawie piszczy – trzeba to wiedzieć	17
– Krzysztof Grudziński, Maria Krogulec-Sobowiec Bliżej ucznia – strategia doradztwa zawodowego Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli	18–20
– Martyna Głębocka Oko w oko z dyrektorem – rozmowa z Rafałem Miłoszem Nowakiem, dyrektorem III Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Integracyjnymi im. C. K. Norwida w Kielcach	21
– Maria Bednarska Edukacja o Holokauście. Szkolenie dla nauczycieli z Polski w Memorial de la Shoah w Paryżu	22–23
– Joanna Białek „Chłopska Szkoła Biznesu” a przedsiębiorczy uczeń, czyli w stronę kompetencji obywatelskich i społecznych	24–25
– Maria Krogulec-Sobowiec Magia matematyki. I Świętokrzyski Turniej Matematyczny	26–27
– Barbara Skarżyńska NASZE REKOMENDACJE – Jak uczyć uczenia się?	27
– Roman Sowa Film na szkolnych horyzontach	28–29
– Bernadeta Mechelewska Konkurs „Pamiętnik Dawida Rubinowicza – Reszta nie jest milczeniem...”	29–30
– Aleksandra Potocka-Kuc Kącik plastyczny. Zabawa piaskiem – barwienie piachu	31

ROZBUDZAMY PASJE NAUCZYCIELI

Rozmowa z **Jackiem Wołowcem**, dyrektorem Świątokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach

Rok szkolny 2011/2012 został ogłoszony przez Ministerstwo Edukacji Narodowej Rokiem Szkoły z Pasją. Jak w działania MEN wpisuje się oferta ŚCDN?

– Dobra szkoła z wysokim poziomem edukacyjnym zależy od nauczyciela. Jeśli nauczyciel jest zaangażowany, sam ma pasję, lubi swój zawód, to zainteresuje uczniów wykładanym przez siebie przedmiotem. Efekty pracy takiego nauczyciela są widoczne w codziennej pracy, a także przekładają się na wyniki egzaminów zewnętrznych, które są wówczas dla uczniów przepustką do lepszej szkoły lub na lepszą uczelnię. W ŚCDN chcemy rozbudzać pasję nauczycieli, dlatego proponujemy różnego rodzaju formy doskonalenia – począwszy od konferencji międzynarodowych, ogólnopolskich, regionalnych, poprzez seminaria, warsztaty – do kursów doskonalących.

Co szczególnie chciałby Pan polecić w roku szkolnym 2011/2012?

– Gratką dla nauczycieli wychowania fizycznego będzie z pewnością II Międzynarodowa Konferencja „Piłka ręczna w szkole”, na której spotkamy się wiosną 2012 roku. Zapraszam też na Forum Dyrektorów, które jak zwykle odbędzie się w ramach Targów Edukacja. Wszystkie nasze propozycje są interesujące. Warto śledzić stronę internetową ŚCDN www.scdn.pl, na której informujemy o naszych działaniach.

Czy w ofercie ŚCDN na rok szkolny 2011/2012 pojawi się jakaś niespodzianka?

– Tak. Szykujemy zupełnie nową propozycję skierowaną wyjątkowo do rodziców, którzy powinni być sojusznikami nauczycieli i szkoły. Wkrótce zaprosimy przedstawicieli świątokrzyskich rad rodziców na konferencję. Zaprezentujemy wówczas przykłady rad rodziców, które angażują się w działania szkoły, wspomagają nauczycieli. Poza tym powiemy, w jaki sposób rodzice mogą wpływać na zmiany w szkołach, jakie mają prawa. Chcielibyśmy zwrócić również uwagę rodziców na nowe zagrożenia związane między innymi z korzystaniem dzieci z Internetu, w tym na cyberprzemoc. We wrześniu 2011 roku zorganizowaliśmy konferencję dla dyrektorów szkół i nauczycieli. Gościem specjalnym była pani sędzia Anna Maria Wesołowska. Prelegentka mówiła o bardzo istotnych sprawach związanych z przestępczością młodych ludzi. Pedagodzy byli zachwyceni jej wykładem. Wiele osób mówiło nam wówczas, że także rodzice uczniów powinni wysłuchać takiej prelekcji. W czasie listopadowej konferencji poprosimy rodziców o wskazanie interesującej ich tematyki oraz problemów. Następnym etapem byłoby zorganizowanie przez ŚCDN warsztatów dla rodziców.



Zdjęcie: Artur Dziwinek

W jaki sposób ŚCDN dotrze do rodziców, aby zawiadomić ich o konferencji?

– Poprosimy o wsparcie Kuratorium Oświaty w Kielcach. Opublikujemy informacje na stronie www.scdn.pl, a także wyślemy zaproszenia do szkół oraz rad rodziców.

Jakie duże projekty realizuje ŚCDN w roku szkolnym 2011/2012?

– Kontynuujemy dwuletni projekt „Nauczyciel XXI wieku”, w ramach którego przeszkolimy 1540 nauczycieli z korzystania z tablic multimedialnych. We wrześniu tego roku Adam Jarubas, marszałek województwa świątokrzyskiego, przekazał szkołom kolejne zestawy multimedialne. Samo obdarowanie szkoły sprzętem edukacyjnym to za mało. Nauczyciele muszą umieć korzystać z multimedii, dlatego od stycznia zapraszamy na szkolenia w ramach nowego projektu „Nauczyciel interaktywnej klasy”. Bezpłatnie przeszkolimy ponad 400 świątokrzyskich nauczycieli. Poza tym trwają kolejne edycje m.in. takich projektów, jak: „Otwarta Twoja Kariera”, czy „Moje wymarzone miejsce pracy” oraz innych.

Czy świątokrzyscy uczniowie też mogą skorzystać z propozycji ŚCDN?

– Jak zwykle przygotowaliśmy również ciekawą ofertę dla dzieci i młodzieży. Właściwie każdy uczeń może znaleźć dla siebie jakiś konkurs czy projekt. Między innymi zapraszamy do udziału w konkursie „Sport w sztuce”. W 2012 roku odbędą się bardzo ciekawe imprezy sportowe: Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej w Polsce oraz Letnie Igrzyska Olimpijskie w Londynie. Konkurs „Sport w sztuce” będzie

miął bardzo różnorodne formy – od prac plastycznych, poprzez literackie, fotograficzne aż do prezentacji multimedialnych. Rozpoczynamy też kolejne edycje konkursów, które uczniowie już poznali i polubili w ubiegłych latach, w tym konkurs matematyczny.

Dotychczas ŚCDN zapraszało nauczycieli indywidualnie na różnego rodzaju formy doskonalenia zawodowego, w ubiegłym roku pojawił się projekt kompleksowego wsparcia dla szkół.

– Tak, realizujemy innowacyjny projekt „Razem łatwiej”. Jest on odpowiedzią na wytyczne Ministerstwa Edukacji Narodowej. Minister Katarzyna Hall podkreślała wielokrotnie, że doskonalenie musi ulec zmianie, gdyż krótkie kursy dla nauczycieli są mało efektywne. Nie przynoszą oczekiwanych zmian. Transformacja powinna mieć charakter kompleksowy i obejmować całe grono pedagogiczne w danej szkole. Wyhodując naprzeciw tym propozycjom, w ubiegłym roku rozpoczęliśmy pilotażowy projekt „Razem łatwiej”, do którego zgłosiły się trzy świątokrzyskie szkoły. Konsultanci ŚCDN przeprowadzili w nich diagnozę sytuacji, a potem przez rok współpracowali z nauczycielami danej szkoły. Spotkania odbywały się systematycznie. Co ważne, nasze wsparcie i doradztwo było bezpłatne. W tym roku szkolnym do projektu „Razem łatwiej” zgłosiły się kolejne szkoły.

Dziękuję za rozmowę.

Martyna Głębocka
ŚCDN w Kielcach

LECZYMY RANY, ALE NIE ZAPOBIEGAMY

Rozmowa z sędzią **Anną Marią Wesołowską**, gościem specjalnym konferencji „Szkoła – instytucja szybkiego reagowania na problemy i potrzeby dzieci i młodzieży”

Edukacja prawna jest jednym z tegorocznych priorytetów polskiej oświaty. Pani pierwsza mówiła o konieczności przybliżania wiedzy prawnej młodym ludziom. Dlaczego?

– Trzydzieści lat temu, kiedy zaczynałam pracę w sądzie, młody człowiek w charakterze oskarżonego rzadko pojawiał się w sali rozpraw. W okresie zmian ustrojowych młodzież pogubiła się. Zamiast w ławce szkolnej zaczęła coraz częściej zasiadać na ławie oskarżonych. Przyczyny były różne: bezstresowe wychowanie, zanik więzi rodzinnych, złe wzorce, brak autorytetów. Zacierala się granica między dobrem a złem. Dlatego często młodociani sprawcy tłumaczyli: „Pani sędzio, nie wiedziałem, że popełniam przestępstwo, narkotyki są wszędzie, a bijemy się dla adrenaliny”. Tym dzieciom nikt nie mówił, że bójka jest przestępstwem, a za narkotyki można trafić do aresztu. Żałuję, że tak trudno u nas o profilaktykę. Leczymy rany, ale nie zapobiegamy.

Jakie przestępstwa najczęściej popełniają młodzi ludzie?

– Kradną, włamują się, dokonują rozbojów, handlują narkotykami, gwałcą. Właściwie popełniają większość kategorii przestępstw. Niedawno doszła do tego cyberprzemoc – przestępstwo, które stanowi bardzo poważne zagrożenie. Kolejny problem to zbyt wczesne rozpoczynanie życia seksualnego. Mamy 12-, 15-letnie matki. Współżyją ze sobą dzieci. Nie wiedzą, że jeżeli uprawiają seks, nie mając ukończonych 15 lat, popełniają czyn zagrożony karą do 12 lat pozbawienia wolności. Nie wiedzą o tym dzieci, nie wiedzą o tym ich rodzice, jak również nauczyciele. Ktoś musi z dziećmi rozmawiać o prawie. Od 10 lat przekonywałam Ministerstwo Edukacji Narodowej, że w szkołach potrzebna jest edukacja prawna. Tłumaczyłam, że dzieci będą popełniać przestępstwa, ponieważ stworzyliśmy im świat, który zachęca do błędów. Reklamujemy piwo, ale nie mówimy, czym grozi picie piwa przez dziecko. Reklamujemy seks w czasopiśmie dla nastolatka i dziwimy się, że mamy galerianki. Niestety, najczęściej słyszałam, że „dzieci nie popełniają przestępstw i lepiej, aby nie miały kontaktu z sądem i nie uczestniczyły w lekcjach sądowych, ponieważ to może sprowokować ich złe zachowanie”. Tak kiedyś myślano. Nawet moje koleżanki nie chciały, aby ich dzieci brały udział w sądowych zajęciach edukacyjnych. Były przekonane, że ich syn lub córka nie potrzebują edukacji prawnej w zakresie prawa karnego.

A jednak Pani „lekcje w sądzie” cieszyły się ogromnym zainteresowaniem.

– Tak. Wkrótce te same koleżanki, proszę mnie: „Przeprowadź rozprawę dla uczniów.

Niech mój syn przyjdzie do sądu i zobaczy młodocianego sprawcę, który płacze w trakcie procesu”. Cały czas przekonuję, że najważniejsza jest profilaktyka. Za każdym razem, gdy skazuję nastolatka wiem, że działania profilaktyczne zlekceważono. Pamiętam, że dziecko jest jak walizka. Tyle z niej wyjmujemy, ile do niej włożymy.

Czy szkoła jest dobrym miejscem na wprowadzanie edukacji prawnej?

– Jedynym. Wiem, że nauczyciele mają dużo obowiązków, ale to właśnie w szkole musi być prowadzona edukacja prawna. Rodzice nie mają czasu, nie mają też pojęcia o prawie. Osobom, które chcą przekazać swoją wiedzę prawną, łatwiej dotrzeć do szkoły niż spotykać się z uczniami w ich domach.

Od wielu lat spotyka się Pani z dyrektorami szkół, pisała Pani felietony dla nauczycieli, potem opublikowała poradnik prawny „Bezpieczeństwo młodzieży”. Jak dyrektorzy i nauczyciele reagują na Pani propozycje?

– Pamiętam swoje pierwsze spotkanie sprzed 10 laty z nauczycielami w Toruniu. Byli bardzo zainteresowani. Mieli ogromną wolę walki o ucznia. To właśnie bezpośredni kontakt z dyrektorami, nauczycielami i pedagogami dał mi siłę, żeby wywalczyć zamknięte drzwi. Dzięki ich poparciu wiedziałam, że moje działania edukacyjne są niezbędne.

Młodzi ludzie bardzo chętnie uczestniczą w spotkaniach z Panią. A przecież nie mówi Pani o sprawach łatwych. Jak Pani do nich trafia?

– Sala sądowa jest doskonałą lekcją życia. Przez 30 lat sądenia nabrałam pewności, że ludzie są dobrzy. Tylko w dwóch, może trzech sprawach, spotkałam przestępcę, co do którego brakowało mi kary w kodeksie. Dzięki doświadczeniu z sali sądowej lepiej rozumiem ludzi i łatwiej mi się z nimi rozmawia. Młodzi ludzie wiedzą, że zależy mi na nich. Dzięki temu otwierają się przede mną. Chętniej mówią o swoich pro-



Zdjęcie z archiwum Anny Marii Wesołowskiej

blemach. Niedawno nastolatka powiedziała do mnie: „Niech Pani się nie martwi, że mimo Pani wysiłków my nadal popełniamy przestępstwa. Nawet jeśli pomoże Pani tylko jednej osobie, to już będzie dużo”.

Podobno po zakończeniu pracy sędziowskiej, planuje Pani poświęcenie się pracy związanej z edukacją?

– Cały czas zajmuję się edukacją. Do końca roku mam około 30 spotkań z dyrektorami szkół. Dziś jestem w Kielcach, w poniedziałek w Katowicach, we wtorek w Bielsku, w środę w Zielonej Górze. Pokonuję te odległości z przekonaniem, że moja praca przyniesie efekty.

Czy udział w programie telewizyjnym „Sędzia Anna Maria Wesołowska” pomógł Pani w popularyzowaniu edukacji prawnej?

– Ogromnie. Dziennik „Rzeczpospolita” pisał, że 40 procent Polaków uczy się prawa na podstawie tego programu. Nawet najzagorzalsi oponenci, którym nie podobano się sędzia występująca w telewizji, zrozumieli, że to była jedyna droga. Próbowałam innych – jeździłam po wsiach, miasteczkach, spotykałam się z ludźmi, ale docierałam zaledwie do garstki. Ten program otworzył mi drogę do ogromnej rzeszy widzów. Ludzie mają zaufanie do mojego doświadczenia wyniesionego z sali sądowej.

Dziękuję.

Rozmawiała: **Martyna Głębocka**

Z PASJĄ O EDUKACJI PRAWNEJ

Konferencja Kadry Kierowniczej i Nauczycieli

„Szkoła – instytucja szybkiego reagowania na problemy i potrzeby dzieci i młodzieży”



Sędzia Anna Maria Wesołowska z dyrektorką Lucyną Gromiec, nauczycielami i uczniami ZSE im. O. Langego w Kielcach, którzy przygotowali symulację rozprawy sądowej

– *Serce mi rośnie, kiedy wjeżdżam do Kielc. Świętokrzyscy nauczyciele, jako jedni z pierwszych w Polsce, zrozumieli, jak ważna jest edukacja prawna. Swoim wsparciem dali mi siłę do mojej edukacyjnej działalności* – powiedziała sędzia Anna Maria Wesołowska w czasie konferencji **„Szkoła – instytucja szybkiego reagowania na problemy i potrzeby dzieci i młodzieży”**.

W spotkaniu zorganizowanym przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli uczestniczyło blisko 200 świętokrzyskich nauczycieli oraz dyrektorów szkół. Konferencja odbyła się 16 września 2011 roku w kinie „Moskwa”.

– Konferencję inaugurujemy współpracę ze szkołami w roku 2011/2012. Dziękuję pani sędzi Annie Marii Wesołowskiej za przyjęcie zaproszenia do udziału w naszej konferencji oraz za to, że od kilku lat inspiruje nas pasją do szerzenia edukacji prawnej – przywitała gości Małgorzata Jas, kierownik Pracowni Doskonalenia Kadry Kierowniczej i Doradztwa Metodycznego ŚCDN, koordynator konferencji.

Po części oficjalnej sędzia Anna Maria Wesołowska wygłosiła wykład zatytułowany **„Nowe zagrożenia dzieci i młodzieży przez pryzmat sali sądowej”**. (Wykład drukujemy na stronie 6–8).

– Szkoła jest nadal tym miejscem, które musi zastępować rodziców w sprawach wychowawczych, a także w zakresie edukacji prawnej – przekonywała sędzia Anna Maria Wesołowska.

W kolejnej części konferencji Lucyna Gromiec, dyrektorka Zespołu Szkół Ekonomicznych im. Oskara Langego w Kielcach, powiedziała, w jaki sposób w jej szkole odbywają się lekcje z zakresu edukacji prawnej.

– Spotkania z panią sędzią Anną Marią Wesołowską były dla mnie inspiracją do działań w szkole. W ekonomiku mamy pracownię edukacji prawnej, która wygląda jak sala sądowa. Działają klasy o profilu prawnym, wielu naszych absolwentów wybiera potem studia w tym kierunku. Funkcjonuje Szkolny Sąd Uczniowski. W każdej szkole trzeba przełamywać standardy. Jeśli się tego nie robi, to jest nudno i nieciekawie – mówiła dyrektorka Lucyna Gromiec w swojej prezentacji zatytułowanej **„Szkoła z pasją. Prawo w działaniu – praktyczna nauka prawa w kieleckim ekonomiku”**.

Dyrektorka Lucyna Gromiec zaprosiła uczestników konferencji do obejrzenia krótkiej symulacji rozprawy, którą przygotowali uczniowie ekonomika. Młodzi ludzie przedstawili historię chłopca, który nie był lubiany w szkole, wobec tego próbował zdobyć przyjaźń kolegów, sprzedając im marihuanę. Dał także narkotyki jednej z koleżanek, która z objawami przedawkowania trafiła do szpitala. Nastolatek został oskarżony i trafił przed oblicze sądu.

Sędzia Anna Maria Wesołowska nie kryła wzruszenia, oglądając symulację rozprawy.

– Gratuluję wszystkim. Odegraliście wyśmienicie swoje role. W każdym waszym słowie

i ruchu widziałam pasję. Chciałabym na sali sądowej widzieć tak przygotowane i zaangażowane strony postępowania – oceniła występ sędzia A. M. Wesołowska.

Jacek Wołowicz, dyrektor ŚCDN, przyznał, że takie symulacje sądowej rozprawy, czy pracy w firmie lub w samorządzie, praktycznie przygotowują młodych ludzi do życia.

Po krótkiej przerwie uczestnicy konferencji obejrzeli przejmujący film duński pt. „Przytul mnie” w reżyserii Kaspára Munka. Akcja toczy się w szkole, jedna z dziewcząt zostaje poniżona przez kilku kolegów, inna uczennica nagrywa dramatyczne zajście na komórkę. Potem rozsyła „filmik” do znajomych.

– Szukamy w szkołach pomysłów, w jaki sposób rozmawiać z rodzicami, a może warto zamiast na wywiadówkę zabrać ich do kina na taki film – zaproponowała nauczycielom Małgorzata Jas, organizator konferencji.

– To jest znakomity film. Takiej potężnej dawki refleksji dawno nie przeżyłem. Jestem przekonany, że ten film powinien obejrzeć każdy nauczyciel, rodzic. My, dorośli, musimy być bardzo wyczuleni na zachowania dzieci. Bywa, że ich emocje nam umykają. Dziękuję wszystkim za udział w konferencji – zakończył spotkanie Jacek Wołowicz, dyrektor ŚCDN.

Martyna Głębocka
ŚCDN w Kielcach

NOWE ZAGROŻENIA DZIECI I MŁODZIEŻY PRZEZ PRYZMAT SALI SĄDOWEJ

Młody człowiek we współczesnej, szybko zmieniającej się rzeczywistości może stać się ofiarą zarówno takich zjawisk, które są już dobrze znane osobom zajmującym się problematyką społeczną, jak również zjawisk, które dopiero niedawno zostały rozpoznane i objęte zainteresowaniem nauk społecznych. Pojawianie się nowych zagrożeń wynika dziś w głównej mierze z rozwoju techniki, a co za tym idzie, nowoczesnych form komunikowania. Ludzka pomysłowość z jednej strony napędza rozwój nowoczesnych technologii, z drugiej zaś jest przyczyną pojawiania się kolejnych zagrożeń wynikających z niewłaściwego wykorzystania nowości technicznych. Na tym gruncie najistotniejsze znaczenie mają oczywiście zagrożenia wynikające z możliwości, jakie daje Internet.

Wśród wielu możliwych klasyfikacji i podziałów zagrożeń dotyczących młodych ludzi **warto zwrócić uwagę na rozróżnienie oparte na kryterium pochodzenia zagrożenia – bądź to ze strony rówieśników, bądź ze strony osób dorosłych.**

Do pierwszej grupy – grupy zagrożeń wewnętrznych – zaliczyć należy przede wszystkim przemoc rówieśniczą, cyberprzemoc, zbyt wczesne rozpoczynanie życia seksualnego, prowadzące niejednokrotnie do prostytucji dziecięcej, której uczestniczki nazywane są potocznie galeriankami. Grupę zagrożeń zewnętrznych stanowią w głównej mierze pedofilia, grooming oraz prostytucja (w tych przypadkach, gdy usługi seksualne świadczone są przez dzieci, a korzyści czerpią przede wszystkim dorośli). Ponadto coraz poważniejszym problemem staje się wykorzystywanie dzieci w konfliktach rodowodowych, oraz zjawisko tak zwanego euro sieroctwa i wynikający z niego brak należytej opieki nad dziećmi.

O wadze negatywnych skutków wywołanych przez opisane wyżej zjawiska nie trzeba nikogo przekonywać. Doświadczenie któregośkolwiek z nich wyciska w psychice dziecka bardzo poważne piętno. Następstwem tych negatywnych doświadczeń jest często sięganie przez młodych ludzi po używki, a w konsekwencji popadnięcie w uzależnienie czy to od alkoholu, czy też od narkotyków.

GROOMING

Zjawisko uwodzenia dzieci on-line, określane w anglojęzycznej literaturze przedmiotu terminem „grooming”, dostrzeżone zostało już w latach dziewięćdziesiątych, a skala problemu rośnie wraz z rozwojem serwisów komunikacyjnych i przyrostem populacji dzieci korzystających z Internetu. W procesie groomingu pedofile poddają dzieci psychomanipulacji. Czasami elementem uwodzenia jest udawanie

rówieśnika potencjalnej ofiary, przynajmniej w pierwszym etapie relacji. Jednak, wbrew stereotypowemu wyobrażeniu, przypadki takie należą do rzadkości, a sprawcy wykorzystywania seksualnego dzieci najczęściej nie ukrywają w kontaktach on-line przed dzieckiem ani swojego wieku, ani intencji, sprawnie manipulując ofiarą. Proces groomingu postępuje stopniowo i jest rozłożony w czasie. Dla zrealizowania przez sprawcę założonego celu niezbędne jest spowodowanie wytworzenia się silnej więzi emocjonalnej z potencjalną ofiarą, co w przypadku dziecka wydaje się sprawą nietrudną.

Odpowiedzią polskiego ustawodawcy na to zagrożenie jest wprowadzenie do Kodeksu karnego art. 200a. Przepis ten daje podstawę do pociągnięcia do odpowiedzialności karnej osób dopuszczających się zachowań określanych mianem groomingu. W przepisie tym przewidziano dwa typy czynów zabronionych.

Pierwszy polega na tym, że sprawca w celu popełnienia określonych przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej, nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji, albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim (§ 1). **Drugi** typ czynu zabronionego polega na tym, że sprawca za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej składa małoletniemu poniżej lat 15 propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej albo udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji.

Art. 200a § 1. Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Liczby odnotowanych przestępstw z art. 200a i art. 200b według statystyk policji:

ROK	ART. 200a
2010	34
ROK	ART. 200b
2010	2

PROSTYTUCJA

Prostytucja rozumiana jako zachowanie polegające na czerpaniu korzyści dla siebie w zamian za usługi seksualne nie jest w naszym kraju karana. **Zjawisko prostytucji staje się coraz bardziej powszechne i zaczyna dotyczyć coraz młodszych osób.** Obniżenie standardów moralnych i chęć osiągnięcia określonego poziomu życia powoduje, że młode osoby oddają się prostytucji, która w ich uznaniu jest łatwym sposobem zarabiania pieniędzy. Nieodrodnymi są przypadki prostytuowania się przez studentki. Problem prostytucji dotyczy też coraz częściej uczniów gimnazjów, czego najbardziej jaskrawym przykładem są słynne galerianki. Pośrednim powodem takiego stanu rzeczy jest obniżenie wieku inicjacji seksualnej. Młodzi ludzie dopuszczają się zachowań, które nie są adekwatne do poziomu ich rozwoju psychicznego i emocjonalnego.

Jakkolwiek samo świadczenie usług seksualnych jest obojętne z punktu widzenia odpowiedzialności karnej, to jednak wszelkie formy współdziałania z osobą takie usługi świadczącą, choćby jedynie poprzez ułatwianie jej tych zachowań, może rodzić odpowiedzialność karną. Podstawę pociągnięcia potencjalnego sprawcy do odpowiedzialności karnej w tych przypadkach przewiduje art. 203 i art. 204 kk.

Art. 203. Kto, przemocą, groźbą bezprawną, podstępem lub wykorzystując stosunek zależności lub krytyczne położenie, doprowadza inną osobę do uprawiania prostytucji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 204 § 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nakłania inną osobę do uprawiania prostytucji lub jej to ułatwia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Karze określonej w § 1 podlega, kto czerpie korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez inną osobę.

§ 3. Jeżeli osoba określona w § 1 lub 2 jest małoletnim, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

PRZEMOC RÓWIEŚNICZA I CYBERPRZEMOC

Zjawisko cyberprzemocy najkrócej definiuje się jako **przemoc z użyciem technologii**



ANNA MARIA WESOŁOWSKA

sędzia, współautorka ustawy o świadku koronnym, ekspert od przestępczości zorganizowanej. Pisała do „Dziennika Łódzkiego” cykl felietonów na temat prawa. Zainicjowała program uczestniczenia w rozprawach sądowych uczniów w wieku 15–18 lat jako formę edukacji prawnej („Lekcje w sądzie”). Napisała między innymi „Bezpieczeństwo młodzieży. Poradnik prawny”.

Występuje w serialu z gatunku court show „Sędzia Anna Maria Wesołowska”, emitowanym od 2006 roku przez telewizję TVN. Jest orędowniczką edukacji prawnej dzieci i młodzieży – patronowała programowi LEX, realizowanemu przez ŚCDN we współpracy ze Świętokrzyskim Kuratorem Oświaty, Komendą Wojewódzką Policji w Kielcach oraz kieleckim Sądem Okręgowym. Jest doradcą Ministra Sprawiedliwości w Radzie ds. Pokrzywdzonych Przestępstwem oraz członkiem Rady Ekspertów ds. Ochrony Dzieci-Ofiar Przestępstw działającej przy Fundacji Dzieci Niczyje.

informacyjnych i komunikacyjnych. Owe technologie to głównie Internet oraz telefony komórkowe. Część definicji ogranicza stosowanie terminu „cyberbullying” czy „cyberprzemoc” wyłącznie do przemocy rówieśniczej, inne nie stawiają ograniczeń wiekowych, niewątpliwie jednak najczęściej terminów tych używa się właśnie w kontekście przemocy wśród najmłodszych.

Podstawowe formy zjawiska to:

- nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem Sieci;
- publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem Sieci;
- podszywanie się w Sieci pod kogoś wbrew jego woli.

Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS.

W odróżnieniu od „tradycyjnej” przemocy (ang. *bullying*) zjawisko cyberprzemocy charakteryzuje **wysoki poziom anonimowości sprawcy**. Ponadto na znaczeniu traci klasycznie rozumiana „siła”, mierzona cechami fizycznymi czy społecznymi, a **atutem sprawcy staje się umiejętność wykorzystywania możliwości, jakie dają media elektroniczne**. Charakterystyczna dla problemu **szybkość rozpowszechniania materiałów kierowanych przeciwko ofierze oraz ich powszechna dostępność** w Sieci sprawiają, że jest to zjawisko szczególnie niebezpieczne. Kompromitujące zdjęcia, filmy czy informacje potrafią zrobić w Internecie bardzo szybką „karierę”, a ich usunięcie jest często praktycznie niemożliwe. Dodatkową uciążliwością dla ofiar cyberprzemocy jest **stałe narażenie na ataki**, niezależnie od miejsca czy pory dnia lub nocy. Kolejną ważną cechą problemu jest stosunkowo niski poziom kontroli społecznej tego typu zachowań.

Sytuacja doznawania przez dziecko krzywdy za pośrednictwem mediów elektronicznych jest często trudna do zaobserwowania przez rodziców czy nauczycieli, szczególnie jeżeli mają oni ograniczoną wiedzę i doświadczenia związane z korzystaniem z mediów elektronicznych.

Skala problemu:

Problem cyberprzemocy rozpoznany został w Polsce na początku 2007 roku przez Fundację Dzieci Niczyje i firmę badawczą Gemius S.A. W toku badań „Przemoc rówieśnicza a media elektroniczne” dzieci pytane były o doświadczenia następujących sytuacji:

- przemoc werbalna w Sieci (wulgarne wyzywanie, poniżanie, ośmieszanie, straszenie, szantaż);
- rejestrowanie filmów i zdjęć wbrew woli dziecka;
- publikowanie w Sieci filmów, zdjęć i informacji ośmieszających dziecko;
- podszywanie się w Sieci pod dziecko.

Respondenci pytani byli również o ich odczucia i reakcje w danej sytuacji oraz proszeni o próbę określenia sprawcy zdarzenia.

Najważniejsze ustalenia badawcze¹:

- Co drugi młody człowiek (52%) miał do czynienia z przemocą werbalną w Internecie lub poprzez telefon komórkowy. 47% dzieci doświadczyło wulgarnego wyzywania; 21% poniżania, ośmieszania i upokarzania; 16% straszenia i szantażowania.
- 29% dzieci zgłasza, że ktoś w Sieci podawał się za nie wbrew ich woli.
- Ponad połowa (57%) osób w wieku 12–17 była przynajmniej raz obiektem zdjęć lub filmów wykonanych wbrew ich woli.
- 14% dzieci zgłasza przypadki rozpowszechniania za pośrednictwem Internetu lub GSM kompromitujących je materiałów.
- Akty cyberprzemocy często powodują u ofiar irytację, lęk i zawstydylenie.

Na gruncie prawa karnego istnieje szereg środków pozwalających na reakcję wobec ujawnionych przypadków zarówno przemocy rówieśniczej, jak i cyberprzemocy. Przemoc rówieśnicza może być realizowana poprzez zachowania, które stanowią różne typy rodzajowe „tradycyjnych” przestępstw. W szczególności są nimi: pobicie, naruszenie nietykalności cielesnej, groźba bezprawna, zniewaga, zniesławienie. **W ostatnim czasie do Kodeksu karnego zostały wprowadzone także nowe typy przestępstw, które uzupełniają dotychczasowy wachlarz dostępnych środków reakcji prawnokarnej na zachowania stanowiące przejaw przemocy wobec rówieśników.** Konieczność wprowadzenia tych regulacji wynika między innymi z faktu, że **przemoc ze świata rzeczywistego przeniosła się do świata wirtualnego.**

Szczególne znaczenie w tym zakresie ma przepis **art. 190a § 1 kk**, który przewiduje odpowiedzialność karną za tzw. **stalking**. Stalking to rodzaj przestępstwa, którego istotą jest stosowanie, nie – jak to miało miejsce w tradycyjnych przypadkach – przemocy fizycznej, ale przemocy emocjonalnej. Działanie sprawcy polega na uporczywym nękanii innej osoby lub osoby jej najbliższej w taki sposób, że wzbudza u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia lub istotnie narusza jej prywatność. Takiej samej odpowiedzialności podlega sprawca, który wykorzystuje wizerunek innej osoby lub inne jej dane osobowe w celu wyrządzenia jej szkody majątkowej lub osobistej. Drugim przepisem, który rozszerza zakres odpowiedzialności karnej w omawianym zakresie, jest **art. 191a kk**.

Oba przestępstwa ścigane są z oskarżenia publicznego, niemniej dla podjęcia skutecznych działań przez organy ścigania konieczne jest złożenie wniosku o ściganie przez osobę pokrzywdzoną. Wniosek o ściganie jest szczególnym rodzajem oświadczenia, które musi złożyć osoba pokrzywdzona niezależnie od zawiadomienia o przestępstwie, które ma wyłącznie charakter informacyjny.

Art. 190a § 1. Kto przez uporczywe nękanie innej osoby lub osoby jej najbliższej wzbudza u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia lub istotnie narusza jej prywatność, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto, podszywając się pod inną osobę, wykorzystuje jej wizerunek lub inne jej dane osobowe w celu wyrządzenia jej szkody majątkowej lub osobistej.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 191a § 1. Kto utrwała wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, używając w tym celu wobec niej przemocy, groźby bezprawnej lub podstęp, albo wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody rozpowszechnia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Wśród wielu przykładów cyberprzemocy bardzo często przywoływana jest sprawa kanadyjskiego nastolatka, w której chłopiec nieporadnie odgrywa scenę walki z filmu „Gwiezdne wojny”. Film ten trafił do Sieci, gdzie zdobył wielką popularność wśród internautów. Zdarzenie, niejako sprowokowane przez samą ofiarę, wywołało bardzo poważne skutki, bowiem doprowadziło chłopca do załamania nerwowego, spowodowało konieczność zmiany miejsca zamieszkania oraz stało się powodem długoletniego korzystania przez chłopca z opieki psychiatrycznej.

Jednym z pierwszych głośnych przypadków cyberprzemocy w Polsce było zdarzenie dotyczące gimnazjalistki z Gdańska. Rówieśnicy nagrali w telefonie komórkowym akt znęcania się przez nich nad dziewczyną. Inaczej niż w poprzednim opisanym wypadku zdarzenie to w żaden sposób nie zostało wywołane postawą ofiary. Prawdopodobnie obawa dziewczyny przed upublicznieniem nagrania pchnęła ją do samobójstwa.

Innym przykładem tego typu sprawy, jest przypadek 21-latkę ze Strzegomia, który odebrał sobie życie po tym, jak w Internecie pojawiło się nagrania, na którym jego znajoma opowiada o ich wspólnej seksualnej przygodzie w parku.

Przykład jednej z ostatnich spraw sądowych pokazuje, że w niektórych przypadkach dochodzi do swoistej kumulacji negatywnych zachowań młodych ludzi wobec ich rówieśników. Oskarżonymi w tej sprawie były osoby w wieku od 19 do 25 lat, zaś pokrzywdzona miała 19 lat. Sześciu sprawców, w tym jedna dziewczyna, stali pod zarzutem dokonania zbrodni z art. 197 § 3 pkt 1 kk zagrożonej karą od 3 do 15 lat pozbawienia wolności. Pokrzywdzona została podstępnie zwabiona na imprezę organizowaną w mieszkaniu jednego ze sprawców. Większość z oskarżonych znała ofiarę, jeden z oskarżonych był jej byłym partnerem. Oskarżeni, będąc pod wpływem alkoholu, po kolei zmuszali pokrzywdzoną do uprawiania różnych form współżycia seksualnego. W tym czasie oskarżona rejestrowała przebieg zdarzenia za pomocą aparatu fotograficznego i kamery. Oprócz samej czynności wykonawczej, polegającej na zgwałceniu, oskarżeni poniżali swoją ofiarę krzycząc na nią, wielokrotnie uderzając oraz zmuszając ją do chodzenia nago. Szybkie zatrzymanie przez organy ścigania sprawców tego zdarzenia zapobiegło zapewne publikacji upokarzającego nagrania z udziałem pokrzywdzonej.

Przemoc wobec dzieci

PRZEMOC WOBEC DZIECI

Przyczyną opisanych wyżej zagrożeń zawsze – pośrednio lub bezpośrednio – jest postawa dorosłych. To bowiem niewłaściwe zachowania dorosłych wobec dzieci, brak zainteresowania z ich strony losem dziecka, brak należytej opieki, w tym pogłębiające się zjawisko tzw. eurosieroctwa, a przede wszystkim stosowanie przemocy powodują, że u młodych ludzi nie zostają wykształcone odpowiednie wzorce zachowań i właściwy poziom wrażliwości.

Problem stosowania przemocy w rodzinie jako źródło wielu negatywnych zjawisk społecznych został dostrzeżony przez ustawodawcę, w wyniku czego parlament uchwalił ustawę poświęconą tylko temu problemowi.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nie tylko definiuje pojęcia związane z tym problemem i określa kompetencje organów, ale również nakłada obowiązki prawne na szersze grupy obywateli. Kwestię tę reguluje art. 12 ustawy:

Art. 12 ust. 1. Osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, niezwłocznie zawiadamiają o tym Policję lub prokuratora.

W przypadku przestępstw związanych z przemocą w rodzinie ustawodawca nakłada prawny obowiązek zawiadomienia na każdego obywatela, który był świadkiem takiego zdarzenia:

Art. 12 ust. 2. Osoby będące świadkami przemocy w rodzinie powinny zawiadomić o tym Policję, prokuratora lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Omawiając zagadnienie przemocy rodzinnej, warto na koniec przypomnieć, że **zakaz stosowania kar cielesnych został ostatnio prawnie usankcjonowany.** W wyniku nowelizacji do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dodano art. 96, który stanowi:

OSOBOM WYKONUJĄCYM WŁADZĘ RODZICIELSKĄ ORAZ SPRAWUJĄCYM OPIEKĘ LUB PIECZĘ NAD MAŁOLETNIM ZAKAZUJE SIĘ STOSOWANIA KAR CIELESNYCH.

Sędzia Anna Maria Wesołowska
Sąd Okręgowy w Łodzi

¹ „Przemoc rówieśnicza a media elektroniczne”, Gemius S.A., FDN, luty 2007 r., badani: dzieci 12–17 lat, N=891).

PRAWNE NARZĘDZIA INTERWENCJI I OBOWIĄZKI PEDAGOGÓW SZKOLNYCH W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

Wśród szeregu zadań, które zostały powierzone pedagogom szkolnym, na pierwszym miejscu wymienia się pomoc wychowawcom klas w rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb uczniów oraz analizowaniu przyczyn niepowodzeń szkolnych i trudności wychowawczych. Realizacji tego zadania mają służyć w szczególności: obserwacja zachowania pojedynczych uczniów i klasy, rozmowy indywidualne i uczestnictwo w godzinach wychowawczych oraz innych spotkaniach z klasą, analizowanie wyników nauczania i ocen zachowania, rozmowy z rodzicami, wywiady środowiskowe, udział w wywiadówkach i radach pedagogicznych, porady wychowawcze, prowadzenie lub organizowanie prelekcji i dyskusji na tematy ważne i interesujące młodzież.

Tak określony zakres działania pedagoga szkolnego, ukierunkowany na kontakt z uczniami, ich rodzicami, a także – w przypadku wywiadów środowiskowych – najbliższym otoczeniem uczniów, otwiera ogromne możliwości wczesnego wykrywania i przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci. Niewątpliwie prowadzenie bezpośrednich rozmów z wymienionymi wyżej osobami, połączone z obserwacją rozmówcy, jego zachowania i wyglądu, pozwala na wczesnym etapie zdiagnozować problem i zapobiec znacznie poważniejszym konsekwencjom. Aby owa interwencja była skuteczna, konieczne jest wyposażenie pedagogów szkolnych w odpowiednią wiedzę. Fundamentalne znaczenie ma oczywiście umiejętność rozpoznawania – na podstawie rozmowy i obserwacji – problemów ucznia. Nie mniej ważna jest jednak także wiedza dotycząca zasad i zakresu działań, które w razie powzięcia podejrzenia o nieprawidłowościach, powinien podjąć pedagog szkolny. Należy przy tym podkreślić, iż skuteczny sposób interwencji oznacza również umiejętność zwrócenia się z danym problemem do właściwego organu, a także zabezpieczenie uzyskanych informacji dla ewentualnych dalszych postępowań.

Kwestia krzywdzenia dzieci przez rodziców czy opiekunów nabrała szczególnego znaczenia po dniu 21 listopada 2005 roku, kiedy to weszła w życie ustawa z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Dotychczasowy społeczny obowiązek zawiadomienia o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa znęcania się (art. 304 § 1 k.p.k.) został zastąpiony obowiązkiem prawnym. Zgodnie z art. 12 tej ustawy osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbo-



Sędzia Anna Maria Wesołowska podczas spotkania z dyrektorami i nauczycielami świętokrzyskich szkół w kinie „Moskwa” 16 września 2011 r.

wych powzięły podejrzenie o popełnieniu przestępstwa z użyciem przemocy wobec członków rodziny, powinny niezwłocznie zawiadomić o tym policję lub prokuratora.

Mając na uwadze brzmienie przepisów regulujących status prawny zawodu pedagoga szkol-

nego, w tym ustawę z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 roku w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukoń-

czonego zakładu kształcenia nauczycieli, nie ulega wątpliwości, że praca na tym stanowisku rodzi po stronie pedagoga szkolnego obowiązek prawny z art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W każdym zatem przypadku, gdy pedagog szkolny poweźmie podejrzenie, że wobec ucznia stosowana jest przemoc, jest zobowiązany do niezwłocznego zawiadomienia organów ścigania, jak również dyrektora placówki.

Konsekwencją uchybienia temu obowiązkowi będzie możliwość pociągnięcia pedagoga szkolnego do odpowiedzialności dyscyplinarnej za zaniechanie powiadomienia dyrektora placówki o zaistnieniu określonego zdarzenia. Opisane zaniechanie pedagoga szkolnego rozpatrywać należy w kategorii naruszenia obowiązków zawartych w art. 6 ustawy Karta Nauczyciela, za które wspomniana ustawa w art. 75 przewiduje możliwość pociągnięcia pedagoga do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Trzeba w tym miejscu podkreślić, że na dyrektora szkoły, jako osobie pełniącej funkcję kierowniczą w instytucji oświatowej, spoczywa obowiązek prawny, o którym mowa w art. 304 § 2 k.p.k. Obowiązek ten odnosi się do państwowych i samorządowych placówek oświatowych, w związku z czym dyrektorzy tych placówek, którzy nie dopełnią obowiązku zawiadomienia o przestępstwie ściganym z urzędu, mogą odpowiadać za popełnienie przestępstwa z art. 231 § 1 kk. Dyrektor szkoły powinien więc w ramach podziału obowiązków zapewnić sobie (i egzekwować) przepływ informacji od podległych pracowników, aby zgłoszenie o nieprawidłowościach nastąpiło niezwłocznie i aby doszło do podjęcia niezbędnych czynności.

Jak już wcześniej była mowa, szczególnie ważne jest, aby pedagogzy szkolni nie tylko potrafili zidentyfikować problemy swoich wychowanków, ale również posiadali wiedzę, w jaki sposób zabezpieczyć uzyskane informacje dla organów, które przejmą prowadzenie sprawy. Informacje te niejednokrotnie trzeba będzie przekształcić na materiał dowodowy, który następnie zostanie wykorzystany w postępowaniu sądowym. Od jakości tego materiału zależy sprawność postępowania przed sądem. Oczywiście jest, że postępowanie sądowe powinno zostać przeprowadzone szybko i bez niepotrzebnego narażania dziecka na negatywne przeżycia z nim związane.

Z tych względów tak ważne jest podjęcie przez pedagoga szkolnego wszelkich dostępnych kroków, mających na celu zapobieżenie zatarciu śladów i dowodów przestępstwa. Najprostsza – co do formy – czynnością, którą powinien wykonać pedagog, po tym kiedy poweźmie podejrzenie, że wobec ucznia są podejmowane przestępcze działania, jest sporządzenie odpowiedniej notatki służbowej. Notatka służbowa sporządzona bezpośrednio po rozmowie, „na gorąco”, pozwala utrwalić wiele istotnych szczegółów i choć sama notatka nie posiada waloru dowodowego w postępowaniu karnym, niemniej w oparciu o zawartą w niej

treść możliwe jest na przykład skonfrontowanie przesłuchiwanej osoby z określonymi okolicznościami zdarzenia.

W przypadku, gdy pedagog szkolny stwierdzi u dziecka obrażenia świadczące o tym, że mogła być wobec niego stosowana przemoc, czynności pedagoga powinny polegać na zabezpieczeniu śladów przestępstwa, na przykład poprzez skierowanie dziecka na badanie lekarskie.

W każdym przypadku, niezależnie od podjęcia czynności zmierzających do zabezpieczenia materiałów dla późniejszego postępowania, pedagog szkolny powinien o podejrzeniu popełnienia przestępstwa zawiadomić właściwe organy. Zawiadomienie to może być zgłoszone na piśmie lub ustnie do protokołu. Zawiadamiający musi również liczyć się z tym, że w toku dalszego postępowania będzie zobowiązany do udzielania organom ścigania wszelkiej pomocy w zakresie i w terminie wyznaczonym przez te organy. W szczególności na pedagoga szkolnym spoczywa obowiązek złożenia zeznań.

Warto na marginesie zauważyć, że pedagog szkolny – w związku z pełnioną funkcją – został nie tylko obciążony dodatkowymi, opisanymi wcześniej obowiązkami, ale także zyskał dodatkową ochronę. Zgodnie bowiem z art. 63 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela, nauczyciel, podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych na zasadach określonych w Kodeksie karnym. Pedagog szkolny jest nauczycielem w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy. Tym samym polski ustawodawca zagwarantował pedagogom szkolnym szczególny rodzaj ochrony, na równi z tym, z którego korzystają chociażby funkcjonariusze policji. Oznacza to, że zachowanie rodzica czy ucznia, polegające na przykład na znieważeniu lub naruszeniu nietykalności cielesnej pedagoga szkolnego, spowoduje wszczęcie postępowania z urzędu. Warto również zauważyć, że występkę wymierzone w funkcjonariuszy publicznych zagrożone są surowszymi karami niż analogiczne czyny popełnione na szkodę osoby nieposiadającej takiego statusu.

Przedstawione rozważania wskazują, iż w każdej sytuacji, gdy zaistnieje podejrzenie, że uczeń jest ofiarą przemocy, czy to fizycznej, psychicznej, czy też na tle seksualnym, pedagog szkolny powinien podjąć odpowiednie działania. Sformułowanie uniwersalnej strategii postępowania nie jest możliwe. Wiele elementów składających się na konkretną sytuację decyduje o trafności podejmowanych działań. Ważne jest oczywiście, z jaką sytuacją dziecka mamy do czynienia. Co nas zaniepokoiło w relacjach dziecka z jego najbliższymi? Czy zdrowie i życie dziecka jest zagrożone? Czy sprawcami krzywdy dziecka są oboje rodzice, czy też można z jednym z nich współpracować, próbując zmienić sytuację dziecka? **Jako przykładowe czynności, które powinny zostać podjęte w przypadku ujawnienia krzywdzenia dziecka można wymienić:**

1. Sporządzenie odpowiedniej notatki służbowej do wiadomości dyrektora.
2. Przeprowadzenie rozmowy z rodzicami o tym, co nas niepokoi.
3. Sporządzenie planu pomocy.
4. Podjęcie ustaleń z rodzicami, na przykład co do wizyty u psychologa.
5. Poinformowanie rodziców o konsekwencjach, na przykład stosowania przemocy wobec dziecka.
6. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub podjęcia działań proponowanych przez szkołę, należy złożyć wniosek do sądu rodzinnego o wgląd w sytuację rodzinną dziecka. Sąd rodzinny zbada sytuację dziecka w miejscu jego zamieszkania i podejmie odpowiednie kroki. Przede wszystkim kurator sądowy przeprowadzi osobisty wywiad w miejscu zamieszkania dziecka. Wywiad obejmuje wizytę w miejscu zamieszkania rodziny, rozmowę z dzieckiem, rodzicami, sąsiadami, a także spotkanie z nauczycielami. Zebrawszy informacje, sąd wezwie rodziców, opiekunów dziecka, czasami osobę, która składała do sądu prośbę o interwencję. Sąd rodzinny musi przeprowadzić rozmowę wyjaśniającą i ostrzegawczą z rodzicami, pouczyć w przedmiocie wykonywania władzy rodzicielskiej, może też podjąć decyzję o jej ograniczeniu, na przykład przez poddanie rodziny nadzorowi kuratora sądowego.
7. W wypadkach nagłych sąd opiekuńczy wydaje z urzędu wszelkie potrzebne zarządzenia nawet w stosunku do osób, które nie podlegają jego właściwości miejscowej, zawiadamiając o tym sąd opiekuńczy miejscowo właściwy.
8. W wypadku, gdy podejrzewamy krzywdzenie dziecka działaniami o charakterze przestępczym, na przykład wykorzystaniem seksualnym, pobiciem, drastycznym znęcaniem psychicznym, niezbędne jest powiadomienie prokuratury, która rozpocznie działania wyjaśniające.

Nawet jeżeli nie mamy pewności, czy dziecko jest ofiarą krzywdzenia, pamiętajmy, że być może jesteśmy jedyną osobą, która zauważyła, że dziecko potrzebuje pomocy.

Powiadomienie sądu, prokuratury czy policji to podjęcie kroków o charakterze ściśle prawnym. Nie zawsze problem, z jakim się spotykamy, jest problemem zmuszającym nas od razu do tak zdecydowanych działań. Często efektywniejsza, szybsza i mniej inwazyjna strategia rozwiązywania problemów rodziny może być zbudowana we współpracy z lekarzem, pracownikiem ośrodka opieki społecznej, psychologiem, prawnikiem poradni rodzinnej itp. Zawsze należy jednak reagować.

Sędzia Anna Maria Wesołowska
Sąd Okręgowy w Łodzi

UNIA EUROPEJSKA WOBEC NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Osoby niepełnosprawne w pełni są podmiotami ludzkimi z należnymi im wrodzonymi, świętymi i nienaruszalnymi prawami, które mimo ograniczeń cierpień wpisanych w ich ciało i władze, stanowią jednak o szczególnym znaczeniu godności i wielkości człowieka.

Jan Paweł II, rozdz. XXII encykliki „Laborem exercens”

W krajach Unii Europejskiej nie ma jednej definicji niepełnosprawności. Każdy kraj Unii ma własny system orzekania o niepełnosprawności. Osoba uważana za niepełnosprawną w jednym państwie, w innym mogłaby nie otrzymać takiego statusu. Na przykład w Niemczech stopień niepełnosprawności danej osoby określa się według skali obniżenia sprawności funkcjonalnej organizmu, od 20% do 100%. Za osobę niepełnosprawną, ciężko poszkodowaną, uznaje się tam osobę, której obniżenie funkcjonalnej sprawności organizmu wynosi przynajmniej 50%. We Francji specjalne komisje, działające na poziomie departamentów, orzekają o trzech stopniach niepełnosprawności: lekkim, umiarkowanym i znacznym. W Hiszpanii ocenia się zdolność do pracy osoby z niepełnosprawnością i ustala stopień jej obniżenia. Do celów zatrudnienia za osobę niepełnosprawną uznaje się tam osobę, której zdolność do pracy została obniżona przynajmniej o 33%.

Główna odpowiedzialność za politykę wobec niepełnosprawności w Unii Europejskiej spoczywa na poszczególnych państwach członkowskich. W związku z tym każdy kraj prowadzi własną politykę społeczną i w różny sposób buduje system wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych. Jednak w ostatnich latach wzrosło zainteresowanie Unii problematyką niepełnosprawności i podejmowane są działania już nie tylko na poziomie krajowym, ale także na poziomie samej Unii.

Polityka ta była i jest inspirowana przede wszystkim działaniami dwóch organizacji międzynarodowych: Organizacja Narodów Zjednoczonych (**Powszechna Deklaracja Praw Człowieka**, 1948 r.) i Rada Europy. Szczegółne zainteresowanie ONZ problemami osób z niepełnosprawnością przypada na ostatnie trzydzieści lat XX wieku. To w tym czasie (1971 r.) Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych przyjęło „**Deklarację praw osób umysłowo upośledzonych**”. Stwierdzono w niej, że osoby te mają nie tylko takie same prawa jak wszyscy ludzie, ale także pewne prawa szczególnie związane z ich potrzebami w dziedzinie **medycznej, edukacyjnej i społecznej**. Cztery lata później (1975 r.) powstała „**Deklaracja praw osób niepełnosprawnych**”, która proklamowała równość praw obywatelskich i politycznych osób z niepełnosprawnością. W Deklaracji czytamy: „Osoby niepełnosprawne mają wrodzone prawo do poszanowania ich godności osoby ludzkiej.

(...) Niezależnie od rodzaju czy stopnia niepełnosprawności, mają te same fundamentalne prawa co inni obywatele.

20 grudnia 1993 roku Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych przyjęło „Standardowe zasady wyrównywania szans osób niepełnosprawnych”. Zasady te dla krajów członkowskich ONZ stanowią zobowiązanie o charakterze politycznym i moralnym i wskazują dziedziny, w których należy wdrażać w życie zmiany pozwalające na pełne uczestnictwo w życiu osób niepełnosprawnych. Zasady te dotyczą różnych obszarów działań, takich jak: kształtowanie świadomości, opieki medycznej, rehabilitacji, kultury, zatrudnienia i in., ale też obszaru edukacji.

W Zasadzie 6 tego dokumentu czytamy: „Państwa powinny brać pod uwagę zasadę równych szans w zakresie edukacji podstawowej, średniej i wyższej, o charakterze integracyjnym, dla niepełnosprawnych dzieci, młodzieży i dorosłych. Państwa powinny zagwarantować, by kształcenie osób niepełnosprawnych stanowiło integralną część systemu oświaty”.

Zasada 19: „Państwa są odpowiedzialne za zapewnienie na wszystkich poziomach właściwego szkolenia personelu, zaangażowanego w planowanie i prowadzenie programów i usług dla osób niepełnosprawnych”.

Wytyczne dla działań w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych w Unii Europejskiej zawarte są w **Deklaracji z Salamanki** (Salamanka, Hiszpania, 7–10 czerwca 1994 r.). Oto najważniejsze z nich:

- każde dziecko ma fundamentalne prawo do nauki i należy dać mu szansę osiągnięcia i utrzymania odpowiedniego poziomu kształcenia;
- każde dziecko ma indywidualne cechy charakterystyczne, zainteresowania, zdolności i potrzeby w zakresie nauczania;
- dzieci posiadające szczególne potrzeby edukacyjne muszą mieć dostęp do zwykłych szkół, które powinny przyjąć je w ramach prowadzenia nauczania stawiającego dziecko w centrum zainteresowania i mogącego zaspokoić jego potrzeby;
- (...) szkoły powinny przyjmować wszystkie dzieci niezależnie od ich warunków fizycznych, intelektualnych, socjalnych, emocjonalnych, językowych czy innych. Dotyczy to

dzieci upośledzonych i utalentowanych, dzieci ulicy i dzieci pracujących, dzieci ze społeczności koczowniczych czy odległych, dzieci z mniejszości językowych, etnicznych czy kulturowych oraz dzieci z innych regionów lub grup nierównych szans czy z marginesu;

- (...) kierowanie dzieci do szkół specjalnych – lub specjalnych klas czy sekcji w szkole na stałe – powinno być wyjątkiem i powinno być zalecane jedynie w tych rzadkich przypadkach, w których bez wątpienia wiadomo, że nauczanie w salach lekcyjnych szkoły powszechnej nie zaspokoi edukacyjnych lub społecznych potrzeb dziecka bądź gdy jest to wymagane z uwagi na dobro dziecka lub innych dzieci.

Kamieniem milowym w polityce Unii wobec niepełnosprawności było podpisanie w 1997 roku **Traktatu amsterdamskiego**, w którym zawarta jest strategia Unii wobec osób niepełnosprawnych. Do kluczowych problemów zawartych w tym dokumencie należą:

- walka z dyskryminacją;
- budowanie otwartego społeczeństwa i poprawa dostępu do szeroko rozumianego otoczenia;
- przeciwdziałanie społecznej marginalizacji.

Osoby z niepełnosprawnością są grupą szczególnie narażoną na wykluczenie społeczne/marginalizację. Uznając ten fakt, Unia Europejska i kraje członkowskie realizowały w latach 2002–2006 „**Wspólnotowy program działania przeciwko społecznemu wykluczeniu**”, w którym od 2002 roku uczestniczy także Polska. Zakłada on między innymi:

- prawo dzieci niepełnosprawnych do nauki razem ze swoimi pełnosprawnymi rówieśnikami;
- na naukę dziecka w szkole specjalnej zawsze muszą wyrazić zgodę rodzice;
- szkoły specjalne powinny zapewnić te samą jakość edukacji co szkoły ogólnodostępne.

Strategię oświatową wobec osób niepełnosprawnych zawartą w przytoczonych dokumentach Unia realizuje przez promowanie idei **edukacji włączającej**, której celem jest włączenie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością w powszechny nurt edukacji.

Osoby z niepełnosprawnością, które uczą się w szkołach ze swoimi pełnosprawnymi rówie-

śnikami, w większym stopniu rozwijają swoje społeczne i zawodowe umiejętności potrzebne w codziennym życiu i na rynku pracy. Nauka w tej samej szkole jest nie tylko korzystna dla dzieci niepełnosprawnych, ale także dla ich pełnosprawnych rówieśników. Wspólne przebywanie w szkole pozwala na lepsze wzajemne rozumienie się oraz sprzyja rozwijaniu postaw interpersonalnych, intrapersonalnych, kształtowaniu inteligencji emocjonalnej oraz wielu pozytywnych wartości. Dlatego wiele państw Unii Europejskiej podejmuje działania promujące edukację włączającą. W zależności od stopnia i rodzaju niepełnosprawności uczniowie otrzymują specjalne wsparcie pedagogiczne.

Polska, realizując strategiczne cele pedagogiczne ONZ i Unii Europejskiej, podjęła ideę edukacji włączającej w dokumencie MEN „**Reforma systemu kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**” (1998 r.). Terminem „specjalne potrzeby edukacyjne” określa się w nim „potrzeby, które w toku rozwoju dzieci i młodzieży wynikają z ich niepełnosprawności lub powstałe z innych przyczyn trudności w uczeniu się” („Reforma systemu kształcenia...”, 1998, s. 11).

Do grup osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych wg tego dokumentu zalicza się:

- osoby z uszkodzeniami sensorycznymi (wzrok, słuch);
- osoby z uszkodzeniami motorycznymi (ortopedycznymi, postępującymi schorzeniami mięśni itp.);
- osoby z upośledzeniem umysłowym;
- osoby z zaburzeniami komunikacji językowej;
- osoby ze sprzężonymi niepełnosprawnościami;
- osoby z zaburzeniami emocjonalnymi i zachowania;
- osoby z autyzmem dziecięcym i pokrewnymi zaburzeniami;
- osoby ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się;
- osoby z przewlekłymi chorobami somatycznymi.

Polityka edukacyjna w krajach Unii Europejskiej powinna uwzględniać indywidualne różnice i uwarunkowania tych uczniów.

Plany oświatowe rządów powinny koncentrować się na edukacji dla wszystkich osób, we wszystkich regionach kraju oraz w każdych warunkach ekonomicznych prowadzonej przez szkoły zarówno publiczne, jak i prywatne (Deklaracja z Salamanki, r. I, pkt 11).

W Polsce mamy na dziś z tym duży problem – często nauczyciele są nieprzygotowani do uczestniczenia w edukacji włączającej, ponieważ tego problemu nie uwzględniał system kształcenia nauczycieli. Stąd też wiele niepokojów, obaw wśród nauczycieli, z którymi na ten temat rozmawiam podczas różnych form doskonalenia. Ten typ edukacji wymaga nowego systemu kształcenia nauczycieli w uczelniach. Potrzebna jest wie-

dza i umiejętności/doświadczenie z zakresu psychologii klinicznej, pedagogiki rewalidacyjnej (choćby elementarna) oraz dydaktyki specjalnej. Dlatego istnieje pilna potrzeba pomocy nauczycielom przez różne formy kształcenia i doskonalenia zawodowego. Wiele „gorących” inicjatyw w tym zakresie (konferencje, seminaria, kursy, warsztaty itp.) podejmują w całej Polsce instytucje doskonalenia zawodowego nauczycieli. Również ŚCDN w Kielcach jest „pomocną dłońią” dla wszystkich nauczycieli chcących zdobyć choćby podstawową wiedzę na temat organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w pracy z uczniem niepełnosprawnym. Zapraszam do śledzenia naszej strony internetowej oraz do dokładnego przejrzenia „Informatora o formach doskonalenia na rok szkolny 2011/2012”. Myślę, że nauczyciele chcący doskonalić się w pedagogice włączającej znajdą „coś” dla siebie.

Opracowano na podstawie:

1. Deklaracja z Salamanki oraz wytyczne dla działań w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych przyjęte przez światową konferencję dotyczącą specjalnych potrzeb edukacyjnych: „Dostęp i jakość”. Salamanka, Hiszpania, 7–10 czerwca 1994 r. UNESCO 1994.
2. Wapiennik E., Piotrowicz R., „Niepełnosprawny – pełnoprawny obywatel Europy”, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2002.

Krystyna Łuczkiewicz
ŚCDN w Kielcach

PARTNERSKIE PROJEKTY COMENIUS REGIO



DG Edukacja i Kultura

Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli rozpoczyna realizację dwóch projektów w ramach programu LLP „Uczenie się przez całe życie” – **partnerskie projekty Comenius Regio**.

Pierwszy z nich to projekt realizowany w partnerstwie z Powiatem Kieleckim – instytucją koordynującą, Cechem Rzemieślników i Przedsiębiorców Branży Spożywczej w Kielcach i dwiema szkołami: Zespołem Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Bodzentynie oraz Zespołem Szkół nr 2 w Chęcinach. Projekt nosi tytuł „**TBF – Ku lepszej przyszłości – Edukacja jako miejsce promocji regionów Świętokrzyskiego i Abruzzo**”. Zagranicznym konsorcjum – partnerem w projekcie jest region Abruzzo we Włoszech, reprezentowany przez 11 instytucji.

Głównym celem projektu jest podniesienie jakości i uatrakcyjnienie kształcenia zawodowego uczniów powiatu kieleckiego i Abruzzo w branży turystyczno-hotelarskiej. Poprzez udział w projekcie chcemy promować nasze małe ojczyzny, pragniemy pokazać, jak można w ciekawy i innowacyjny sposób sprzedać usługę turystyczną.

Drugi projekt, realizowany w partnerstwie z Urzędem Marszałkowskim – instytucją koordynującą, Fundacją Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości w Kielcach (AIP) oraz dwiema szkołami: Zespołem Szkół Samorządowych – Gimnazjum w Bielinach i Zespołem

Placówek Oświatowych w Złotej, nosi tytuł „**SIC – Szkolne Centrum Aktywności – Kultura Café**”. Partnerem zagranicznym w projekcie jest fińska instytucja oświatowa **The Jyväskylä Educational Consortium** z Jyväskylä, miasta położonego w Regionie Centralnej Finlandii. Głównym celem projektu jest wymiana doświadczeń i wzbogacenie warsztatu pracy partnerów fińskich i strony polskiej w zakresie rozwijania u uczniów takich kompetencji kluczowych, jak: inicjatywność i przedsiębiorczość, świadomość i ekspresja kulturalna oraz kompetencje społeczno-obywatelskie.

Realizacja wspólnych działań w obu projektach potrwa od **1 sierpnia 2011 roku do 31 lipca 2013 roku**. Językiem roboczym projektów jest język angielski. Wkrótce odbędą się dwie wizyty robocze w Kielcach, w trakcie których zaplanowano m.in. konferencje inauguracyjne projekty. W dniach 18–22 października 2011 r. przyjmować będziemy partnerów z Włoch, a od 24–28 października 2011 r. – partnerów z Finlandii.

O wszelkich działaniach związanych z realizacją obu przedsięwzięć będziemy Państwa informować na bieżąco za pośrednictwem naszej strony internetowej www.scdn.pl oraz pisma ŚCDN „Inspiracje”. Szczegółowych informacji udzielają również koordynatorzy z ramienia ŚCDN: **Maria Bednarska** (maria.bednarska@scdn.pl) i **Lidia Pasich** (lidia.pasich@scdn.pl). Zachęcamy do zapoznania się z projektami i do współpracy.

Alfabet nauczyciela z pasją

A JAK AKTORSTWO. Myślałam o zdawaniu na wydział aktorski. Od najmłodszych lat występowałam w różnych szkolnych przedstawieniach. Tkwi we mnie potrzeba życia teatrem. Teraz staram się przekazać tę pasję uczniom. Teatr szkolny to pierwsze drzwi do świata sztuki scenicznej, jej świadomego odbioru, a może i tworzenia.

C JAK CIĄG DALSZY NASTĄPI. To nazwa naszego teatru, który działa w gimnazjum od 1999 roku. Teatr CDN jest miejscem, w którym uczniowie tworczą spędzając wolny czas. Wystawiliśmy już 14 spektakli. Przed każdym przedstawieniem przeprowadzamy casting na odtwórcę danej roli. Wspólnie oceniamy możliwości kandydata. Wybieram spektakle, w których występuje wiele postaci, żeby jak najwięcej dzieci mogło zagrać. Jest tylu chętnych, że czasami brakuje miejsca na scenie.

D JAK DZIECIŃSTWO. Dom to jest podstawa do znalezienia pasji. Wyniosłam z niego tradycje humanistyczne. Mój dziadek, choć skończył jedynie siedmioklasową szkołę powszechną, uwielbiał książki. Fascynował się historią. Mieszkał na wsi, ale jego dom wypełniały regały z książkami. Sam nauczył się grać na skrzypcach i mandolinie. Dziadek zaszczerpił we mnie nie tylko miłość do czytania i muzyki, ale również inną pasję – taniec. Już kiedy miałam pięć lat, uczył mnie kroków walczyka.

E JAK EDUKACJA. Mam potrzebę rozwijania swoich zainteresowań i kompetencji zawodowych, szczególnie tych, które są niezbędne do prowadzenia teatru młodzieżowego. Myślę o utworzeniu tu, gdzie mieszkam – w Woli Jachowej – amatorskiego teatru. Mam wiele pomysłów, które chciałabym zrealizować.

F JAK FASCYNACJA ZAWODEM NAUCZYCIELA. W IV klasie szkoły podstawowej moją wychowawczynią została wspaniała polonistka pani Ewa Osajda. Byłam nią zafascynowana. Lekcje języka polskiego były dla mnie cudownym przeżyciem, choć nie miałam najlepszych stopni. Wówczas postanowiłam zostać nauczycielem. Po latach pracy wiem, że moja polonistka wywarła również ogromny wpływ na mój styl nauczania.

K JAK KATHARSIS. Teatr szkolny jest dla uczniów formą oczyszczenia z negatywnych emocji. Oni dorastają w bardzo trudnym świecie – skomercjalizowanym i pełnym agresji. Bywa, że w ich rodzinach nie jest idealnie. Nasze spotkania są dla nich wejściem do innej rzeczywistości. Na próbach panuje twórcza atmosfera. Dzieci czują się bezpiecznie i swobodnie. Co istotne, każde ma swoje pięć minut. Wprawdzie przygotowanie spektaklu jest pracą zespołową, ale kiedy

zapalają się światła, aktorzy wychodzą na scenę i odgrywają własne role.

L JAK LEKCJE. Te w ramach pensum nie wystarczają, aby zająć się przygotowaniem przedstawień. Praca nad spektaklem wymaga około 4 miesięcy intensywnych i systematycznych spotkań. Dlatego spotykamy się w soboty i niedziele, także w ferie. Próba trwa 3–4 godziny. Uczniowie wiedzą, że jeśli zdecydują się na udział w przedstawieniu, to muszą ciężko pracować. Na scenografię, kostiumy, rekwizyty itd. trzeba wygospodarować dodatkowy czas między próbami.

Ł JAK ŁZY. Wzruszam się, kiedy widzę matki, które ze łzami w oczach wpatrują się w swoje dzieci występujące na scenie. Wsparcie rodziców, dziadków, cioć, wujków jest niezbędne w rozwijaniu zainteresowań dziecka, także nieodzowne w przygotowaniu każdego spektaklu. Jestem im za ten trud bardzo wdzięczna.

M JAK MISTRZ. Jestem bardzo dumna, że od kilku lat profesor Stanisław Żak przyjmuje zaproszenia do udziału w spektaklach Teatru CDN. U pana profesora pisałam pracę magisterską. Jest dla mnie autorytetem moralnym i zawodowym.

N JAK NAGRODA. We wrześniu 2010 roku Szkolny Teatr CDN otrzymał nagrodę wojewody świętokrzyskiego „Czyste Serca”.

P JAK PASJA. Moją pasją jest: praca w szkole, teatr, taniec, ogrodnictwo, wielokulturowość.

S JAK „SABAT CZAROWNIC”. Wystawienie tej inscenizacji tanecznej w 2006 roku było dla nas przełomową chwilą. Przygotowaliśmy ją w ramach projektu „Szkoła marzeń”. To wówczas rozwinęliśmy skrzydła i nasze teatralne działania nabrały rozpędu. Najwięcej wysiłku kosztowało mnie przygotowanie przedstawienia pt. „Wieczór cygański – Teł nango boliben”. Pracochłonne było poznawanie kultury romskiej i przełożenie jej na język teatru. Chcę, aby moi uczniowie przełamywali stereotypy. Patrzyli z szacunkiem na każdego człowieka niezależnie od jego koloru skóry, narodowości, czy światopoglądu. Teatr daje ogromne możliwości poznawania innych kultur.

T JAK TANIEC. Tańczyłam od szkoły podstawowej. Nie wyobrażam sobie życia bez tańca.



Zdjęcie: Jerzy Pióro

IZABELA KALETA

– nauczycielka języka polskiego w Gimnazjum w Woli Jachowej, pomysłodawczyni i koordynatorka Szkolnego Teatru CDN. Nauczyciel dyplomowany.

U JAK UCZNIOWIE. Lubię ich spontaniczność. Pasję życia. I wierzę, że wszystko można zrobić.

W JAK WĘDKARZ. Przygotowując przedstawienie, staram się być niczym wędkarz, który jeśli chce mieć obfity połów, to wybiera przynętę smakującą rybom, a nie sobie. Zajęcia muszą odpowiadać uczniom. To jest chwila dla nich, żeby mogli zachowywać się inaczej niż w czasie lekcji.

Z JAK ZAANGAŻOWANIE. W naszej szkole zebrali się nauczyciele, którzy potrafili pociągnąć za sobą młodzież. Od 12 lat pracujemy metodą projektu. Przekonał się, że aby zrobić coś niecodziennego, niezbędne jest zaangażowanie wielu ludzi. Teatr tworzy wiele osób, w tym: nauczyciele, którzy pracują z różnymi grupami uczniów, np. przy scenografii; informatycy wykonujący afisze, zaproszenia; strażacy z OSP w Woli Jachowej; mamy, ciotki, babcie, które szyją stroje. Pomaga nam zaprzyjaźniony ze szkołą pan kamerzysta, który nakręca spektakle, dba o oświetlenie. I wszyscy są zaangażowani, a sukces jest wspólny.

Martyna Głębocka, ŚCDN w Kielcach

CZY ZADAŁEŚ DZISIAJ W SZKOLE DOBRE PYTANIE?

Colin Rose gościem specjalnym VIII Ogólnopolskiego Forum Dyrektorów

Colin Rose, brytyjski psycholog, autor wielu książek, programów edukacyjnych i światowy autorytet w dziedzinie metod nauczania, był gościem VIII Ogólnopolskiego Forum Dyrektorów, tradycyjnie zorganizowanego przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w pierwszym dniu Targów Edukacja w Kielcach, 16 marca 2011 roku. Jego wykład „Od kredy do tablicy interaktywnej – jak stosować tradycyjne i nowoczesne metody w procesie uczenia?” zachęcił nauczycieli, dyrektorów, kuratorów oświaty oraz uczestników wizyty studyjnej z krajów Europy, którzy wzięli udział w Forum, do refleksji na temat nowych zadań stojących przed współczesną szkołą. Zmieniający się świat wymaga nie tylko stosowania nowoczesnych technologii, ale kreatywności, myślenia, stawiania pytań, analizowania faktów. Potrzebne są metody skutecznego i szybkiego uczenia się, które będą ciekawe dla uczących się, celowe, uświadomione i motywujące do wszechstronnego wzbogacania swojej wiedzy w wielu zakresach i przez całe życie. Dlatego w nowym modelu edukacji coraz większe znaczenie mają zagadnienia związane z tym, jak skutecznie uczyć się, jak ćwiczyć i doskonalić własne umiejętności uczenia się. Musimy to robić – mówił C. Rose – ponieważ przygotowujemy uczniów do zawodów, które jeszcze nie istnieją.

C. Rose przekonywał polskich nauczycieli, jak proste jest uczenie umiejętności myślenia logicznego i uczenia się w praktyce szkolnej. Wykorzystując najnowszą wiedzę na temat zasad działania ludzkiego mózgu i koncepcję, że każdy człowiek ma preferowany przez siebie styl uczenia się, nauczyciel może skuteczniej pracować z uczniami. Proste techniki, które zaproponował C. Rose, umożliwiają każdemu uczniowi dokonać wglądu we własny proces uczenia się i poczuć, że może nauczyć się lepiej. W czasie wykładu C. Rose udowodnił, że zdobywanie wiedzy nie musi być nudnym zajęciem – wizualizacja, ciekawe przykłady i poczucie humoru prelegenta sprawiły, że jego wystąpienia wysłuchano z zainteresowaniem.

JEŚLI NIE ZADAJESZ PYTAŃ, NIE UCZYSZ SIĘ!

– Najkrótszą drogą do wiedzy jest zadawanie pytań. Przeciętnie nauczyciel zadaje swoim uczniom około 30 pytań dziennie, a uczeń średnio zadaje jedno pytanie miesięcznie. Poprawa edukacji będzie polegała na tym, żeby uczniowie zadawali więcej pytań na lekcji. Bardzo znany fizyk, laureat Nagrody Nobla, spytany przez C. Rose'a o początki jego zainteresowań naukowych, odpowiedział, że swój sukces zawdzięcza swojej mamie, która codziennie po powrocie ze szkoły pytała go: Czy zadałeś dzisiaj w szkole jakieś dobre pytanie? – a nie, czy dobrze odpowiadał na pytania. Zadawanie pytań mobilizuje do wysiłku. Łatwiej jest wymyślić odpowiedź niż pytanie.

NAJWAŻNIEJSZE SĄ UMIEJĘTNOŚCI

– Ważniejsze od uczenia się faktów jest uczenie się umiejętności. Niezależnie od przedmiotu uczniowie powinni uczyć się, jak być ciekawym świata, wytrwałym, jak prowadzić badania, eksperymentować, pracować w zespole, dokonywać analizy, dokonywać refleksji. Jak to zrobić? Aby budować niezależność ucznia, zdolności i motywację do uczenia się, trzeba przywrócić równowagę między wiedzą i umiejętnościami – przenieść ciężar z wiedzy w stronę umiejętności. Nie chodzi o to, ile my, nauczyciele, uczymy, ale ile z tego przekazywania wiedzy wynika dla umiejętności uczniów. Gdyby udało się nam pokazać ścieżkę, którą uczeń ma przejść w trakcie uczenia się, aby osiągnąć cel, to wtedy możemy mówić o sukcesie.

STRUKTURA PROCESU UCZENIA SIĘ

– Proces uczenia się, który ma przynieść sukces, można zobrazować tak: zaczyna się od motywacji, czyli poczucia pewności siebie, że uda mi się tego dokonać. Trzeba określić cel nauki – po co się uczyć, dlaczego, co mi to da. Stephen Covey, autor książki „7 nawyków skutecznego myślenia”, mówił: „Kiedy zaczynasz, myśl o końcu”. Rozpoczynanie nauki z wizją



Colin Rose wyjaśniał polskim nauczycielom, na czym polega proces skutecznego uczenia się

końca ułatwia osiągnięcie oczekiwanych rezultatów oraz ich prawidłową ocenę. Następnym etapem to przyswajanie faktów. Ważną rzeczą są tutaj wielorakie inteligencje H. Gardnera – wykorzystując je, można nauczyć uczniów strategii zapamiętywania. Wreszcie umiejętność dokonywania refleksji, nie nad tym, czego się nauczyłem, ale czy proces mojego uczenia był skuteczny. Najpierw uczniowie obejmują refleksją to, co już wiedzą, zastanawiają się, czego chcą się dowiedzieć, a w końcu sprawdzają, czego nauczyli się na konkretnej lekcji. Kolejne kroki w procesie uczenia się: Co wiesz? Co chciałbyś wiedzieć? Gdzie to znajdziesz? Czego się dziś nauczyłeś?

TRZY MODALNOŚCI UCZENIA SIĘ

– Aby nauczyć się dobrze, musimy uruchomić trzy kanały uczenia: wzrokowy, słuchowy, kinestetyczny. Dobrym pomysłem są mapy myśli. W czasie lekcji uczniowie podchodzą do tablicy i uzupełniają mapę na dowolny temat o różne informacje. Uczeń może przejechać palcem po tych informacjach i przeczytać je, czyli w ten sposób widzi, słyszy i doświadcza kinestetycznie – a to jest właśnie dobre uczenie się. Na jednej kartce papieru uczeń ma podsumowanie całego materia-

łu z danej lekcji. Można także zachęcić uczniów, aby spróbowali odtworzyć mapę myśli z pamięci, a potem porównali z oryginalną mapą. Jeśli potrafią ją odtworzyć, to nauczyciel ma pewność, że jego uczniowie wszystko zapamiętali.

WYBRANE TECHNIKI UCZENIA SIĘ

– **Bilet wejścia.** Uczniowie dostają pracę domową, aby dowiedzieli się jak najwięcej na określony temat. Wypełniają „bilet wejścia” i przynoszą następnego dnia do klasy. Jeśli każdy uczeń przyniesie taką kartkę, to nauczyciel uzyskuje całościowy obraz przeprowadzonych przez uczniów badań.

TWÓJ BILET WEJŚCIA

Temat (np. rozmnażanie się roślin)
Co już wiem?
Dlaczego jest to dla mnie ważne?
Czego się dowiedziałem w trakcie przeprowadzonych badań (z książek/Sieci)
Rysunek (mogę coś narysować)
Pytanie (mogę zadać pytanie)
Ciekawy fakt lub doświadczenie (podać ciekawy fakt, o którym chętnie opowiem klasie)

– **Notatki gotowe do powtórzeń.** Nauczyciel może zachęcić uczniów, aby w trakcie notowania na kartce papieru wypisali: słowa kluczowe, cytaty, definicje, wnioski, związane z danym tematem. Przygotowując się do egzaminu, uczeń nie musi czytać wszystkiego – wystarczy, że powtórzy sobie swoje notatki.

– **Bilet wejścia przekształcamy w „przepustkę wyjścia”.** Co jakiś czas prosimy uczniów, aby każdy z nich wychodząc z klasy, oddał nauczycielowi taką kartę o tym, czego się nauczył. To jest pomocne w tym, aby uczniowie nadali właściwą strukturę swojemu procesowi uczenia się, a nauczyciel wie, czego jego uczniowie nauczyli się i czy nauczyli się tego, czego chciał.

PRZEPUSTKA WYJŚCIA

Temat:

Kluczowe informacje, które wynoszę z lekcji:

Nowe pojęcia/słowa:

Pytania:

Ponieważ ważne jest, aby uczniowie uczyli się współpracy w trakcie uczenia się (co dwie głowy, to nie jedna), dobrym pomysłem jest rozdać im te kartki i poprosić, aby obeszli pozostałe osoby w klasie, wymieniając się informacjami.

– **Uczenie siebie poprzez uczenie innych.** Aby sprawdzić i ocenić swoją świeżo nabytą wiedzę i umiejętności, warto jest pomóc nauczyć się tego samego innym. Najlepszy sposób, żeby siebie nauczyć – to uczyć innych. Ponieważ zależy nam na współpracy grupowej, jedną z technik jest układanka. Każda para uczniów dostaje porcję materiału, z tym, że osoba A nie wie, co dostała osoba B i odwrotnie. Zadaniem osoby A jest nauczyć osobę B i odwrotnie. Przy wystawianiu uczniom ocen, na 40 proc. oceny nauczyciela wpłynie to, jak dobrze partner z pary nauczył się tego materiału.

– **Uczenie się przez chodzenie.** To technika, która wykorzystuje różne sfery uczenia. Jeśli w klasie są kinestetycy, to bardzo skuteczną techniką będzie na przykład położenie na ziemi wzoru chemicznego zapisanego na kartkach i poproszenie, aby uczniowie przeszli po tym wzorze, wypowiadając przy każdym kroku jego poszczególne elementy. Można poprosić ich, aby przeszli po linii pokazującej jakieś zjawiska historii. A jeśli uczymy języka obcego, zwłaszcza niemieckiego, gdzie struktura zdania jest bardzo ważna, możemy poprosić uczniów, aby przeszli przez takie zdanie, wypowiadając kolejne słowa przy każdym kroku, np.: Ich gehe zum Friseur, um mir die Haare schneiden zu lassen.

– **Nauczyć uczniów zadawać pytania.** Jakość całego życia zależy od umiejętności myślenia. Myślenie jest niewidzialne. Nie da się go zobaczyć. Uczniowie będą potrzebowali naszej pomocy, aby nadać myśleniu pewną strukturę. W każdej klasie można powiesić plakat (wzorzec) zawierający pytania, które będą im potrzebne, aby dobrze nauczyli się dowolnego tematu. Na przykład, zaczynając od pytania niższego rzędu: Jak nazywa się stolica Francji?,



Program „Zabawy fundamentalne”, którego współautorem jest Colin Rose, to propozycja dla rodziców i nauczycieli, jak wspomagać wszechstronny rozwój dziecka

możemy przejść na wyższy poziom i zadawać ciekawsze pytania: Dlaczego Paryż jest stolicą? Jakie kryteria powinna spełniać dobra stolica? Gdzie możemy dowiedzieć się więcej o stolicach innych państw? Co się zmienia w mieście, które staje się stolicą?

– Wielorakie inteligencje to ważny koncept w nauczaniu. Do każdej z ośmiu inteligencji można dopasować techniki, które umożliwią uczniom poznanie, zrozumienie i nauczenie się określonego materiału w sposób, który dla nich jest najbardziej wygodny. Na przykład na koniec omawiania jakiegoś działu prosimy uczniów, aby nagrali **film dokumentalny**, dzięki czemu podczas jednego projektu możemy połączyć wszystkie inteligencje w całość: uczniowie silniejsi językowo zaplanują warstwę tekstową, inni dobiorą muzykę, inni wykonają zdjęcia.

– **Technika zapamiętywania.** Zapominamy 80 procent tego, czego się nauczyliśmy. Badania uniwersytetów amerykańskich potwierdzają, że jeżeli dzisiaj się czegoś nauczymy i powtórzymy po tygodniu tylko kluczowe punkty, a potem zrobimy to w kolejnym miesiącu, potem po 6 miesiącach, a potem przed egzaminem, to możemy zamienić 80-procentowe zapominanie na 80-procentowe zapamiętywanie. To jest technika, którą każdy powinien stosować.

ŁĄCZENIE EDUKACJI Z ZABAWĄ

Colin Rose spotkał się także z dyrektorami i nauczycielami przedszkoli, edukacji wczesnoszkolnej, świetlic szkolnych, wizytatorami i doradcami metodycznymi podczas **I Forum Edukacji Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej, zorganizowanego przez ŚCDN 17 marca 2011 r.** W trakcie wykładu „**Wczesna edukacja na miarę każdego dziecka**” C. Rose mówił o wspieraniu rozwoju dziecka, o tym, jak przez zwykłą zabawę z dzieckiem można rozwijać kompetencje, które przydadzą się mu w przyszłości. – Praca państwa jest najważniejszą pracą na świecie, ponieważ w ciągu pierwszych 5 lat życia kształtuje się 50 proc. powiązań międzyneuronalnych. Jest to fizjologiczna podstawa inteligencji i przyszłych

umiejętności uczenia się – rozpoczął wykład C. Rose. – Mamy 100 mld komórek nerwowych, ale na rozwój inteligencji wpływa nie ilość komórek w mózgu, ale liczba połączeń wytworzonych między tymi komórkami. Badania dowodzą, że gęstość sieci połączeń nerwowych pomiędzy komórkami w mózgu stymulowanym jest kilkakrotnie większa niż w mózgu niestymulowanym. Dlatego wszystkie zabawy, które wykonują przedszkolaki, mają na celu zbudowanie mocy ich mózgu – kontynuował C. Rose.

C. Rose uważa, że najważniejszym czynnikiem decydującym o sukcesie szkolnym dziecka jest jakość rozmów między rodzicem i dzieckiem. Program „Zabawy fundamentalne”, którego jest współautorem, powstał przede wszystkim z myślą o rodzicach. Chociaż celem programu jest stworzenie współpracy między dzieckiem, rodzicem i nauczycielem, to w pierwszym etapie życia najwięcej wartościowych doświadczeń mogą dać dziecku jego rodzice. Zaproponowane gry i zabawy w prosty sposób pomagają rozwijać umysł dziecka, zapewniają dobrą zabawę i uczą fundamentalnych umiejętności i wartości. C. Rose pokazał kilka zabaw i wyjaśniał, jakie cele edukacyjne osiągamy podczas zabawy z dzieckiem. Jedną z ulubionych jego zabaw, w którą bawił się z własnymi dziećmi, jest zabawa w chowanego. Podczas jazdy samochodem dziecko zadaje pytanie: Czy jeszcze daleko? Żeby dziecko nie nudziło się w czasie podróży, rodzic proponuje zabawę: „Wyobraź sobie, że coś ukryłem w domu. Twoim zadaniem jest zgadnąć, gdzie to ukryłem”. Dziecko zgaduje, ale zaczyna zadawać bardziej szczegółowe pytania: Czy to jest na górze, czy na dole? Stosuje logiczne myślenie. – To zwykła zabawa, ale rozwija inteligencję wizualno-przestrzenną dziecka, które potem bardzo dobrze radzi sobie w szkole – wyjaśniał cele zabawy C. Rose.

Uczestnicy spotkania poznali wiele innych sposobów na organizowanie zabaw z dzieckiem, wykorzystujących sytuacje domowe i różne okazje, aby dostarczać mu wartościowych doświadczeń i rozwijać inteligencje wielorakie.

Barbara Skarżyńska, ŚCDN w Kielcach

TALENT + PASJA = RADOŚĆ UCZENIA SIĘ

Nie mam nic do ocenia oprócz swojego talentu.
Oskar Wilde

TALENT I ZDOLNOŚCI – DWIE STRONY MEDALU

W czasie konferencji „Czas dla Humanistów”, zorganizowanej przez ŚCDN i Wszechnicę Świętokrzyską w grudniu 2010 r., prof. dr hab. Teresa Giza w swoim wykładzie powiedziała: „W psychologii zachodniej pojęcie zdolności rozumiane jest jako aktualny poziom sprawności, biegłość w jakiejś dziedzinie, zaś w psychologii radzieckiej i rosyjskiej zdolności są to względnie utrwalone właściwości psychiczne jednostki, które zależą od wrodzonych właściwości układu nerwowego oraz od nabytych sposobów działania”.

Zdolności wybitne nazywa się talentem, a człowieka przerastającego ludzi utalentowanych – geniuszem. Talent zwykle odznacza się tym, że szczególnie wysokim uzdolnieniom towarzyszą zdolności twórcze.

Ministerstwo Edukacji Narodowej zwróciło szczególną uwagę na pracę z uczniem zdolnym oraz na kierunek wspierania i rozwijania uzdolnień. Cytat ze strony MEN brzmi: „Zdolności, zainteresowania, możliwości poszczególnych uczniów są różne. Różnym dzieciom potrzebne są różne drogi edukacyjne. Misją szkoły jest pomoc wszystkim dzieciom w rozwoju ich talentów i umiejętności”. W kolejnych latach MEN zapropomowało następujące przedsięwzięcia: rok 2009 – Rok Kreatywności i Innowacyjności, rok 2010 – Rok Odrywania Talentów, w którym można było dookreślić: Miejsca Odkrywania Talentów, Szkoły Odkrywców Talentów na terenie całej Polski.

Tytuł **Miejsca Odkrywania Talentów Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli otrzymało za zgłoszenie projektów: „Taki jak Mozart”** (przeszkolonych zostało 180 nauczycieli, 1400 uczniów rozwijało swoje zdolności, realizując moduły: „Odys”, „Ikar” i „Dedał”), „Tydzień Kultury Języka” (około 2,5 tys. uczniów uczestniczących w każdym roku).

Rok obecny – 2011 został ogłoszony **Rokiem Szkoły z Pasją**. Kontynuowane jest również przedsięwzięcie **Rok Odkrywania Talentów**, którym zajmuje się obecnie **Ośrodek Rozwoju Edukacji** w Warszawie (<http://www.ore.edu.pl/> odkrywamytalenty).

ŚWIĘTOKRZYSKA MAPA TALENTÓW – INICJATYWA ŚCDN



Świętokrzyska Mapa

Talentów ma na celu „wyłowienie” i promowanie szkół, nauczycieli, uczniów. Jest to propozycja dla tych, dla których problem rozwoju potencjału jest szczególnie ważny w aspekcie osiągania efektów kształcenia oraz stwarzania możliwości indywidualnego podejścia do każdego dziecka.



Występ uczniów Gimnazjum w Woli Jachowej podczas Wielkiej Gali Zdolności zorganizowanej przez ŚCDN w czasie Międzynarodowej Konferencji „Kompetencje kluczowe – teoria i praktyka w kontekście rozwoju uzdolnień dzieci i młodzieży” 2–3 czerwca 2011 r.

Zasady działania ŚMT:

- 1. Kategoria Nauczycieli – „Gdy pasja w duszy gra” – współpraca „z pomysłem i z klasą”** – prezentacja zasad promocji nauczycieli i charakteru współpracy ze Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Hasło działania brzmi: *Jeśli chcesz, aby życie przyniosło Ci szczęście, rozwijaj swoje pasje i zabrać się w nich aż do końca.*

CZEGO OCZEKUJEMY I NA CO LICZYMY?

Zasada I.

Zarejestrowanie się na Mapie Talentów Świętokrzyskich (kategoria: Szkoła lub Uczeń, lub Nauczyciel).

Zasada II.

Prezentacja siebie i własnych umiejętności lub prezentacja uczniów w czasie seminariów „Gdy pasja w duszy gra” (w ramach Tygodnia Kultury Języka).

Zasada III.

Utrzymywanie stałego kontaktu z nauczycielem konsultantem ŚCDN wspierającym daną edukację w celu dzielenia się swoim doświadczeniem i osiągnięciami zawodowymi (aktywne uczestnictwo w spotkaniach i konferencjach, kontakt e-mailowy i telefoniczny).

Zasada IV.

Zaplanowanie wraz z nauczycielem konsultantem „wizyty z pasją i z pomysłem” we własnej placówce w celu zaprezentowania innym nauczycielom swoich sprawdzonych doświadczeń i osiągnięć zawodowych.

Zasada V.

Wsparcie ŚCDN w organizacji przedsięwzięć (na zaproszenie dyrekcji ŚCDN oraz nauczycieli konsultantów) pod kątem dzielenia się doświadczeniem zawodowym w zakresie wprowadzanych innowacji i modyfikacji dydaktycznych i wychowawczych (wystąpienie w roli: wykładowcy, trenera, mentora, coacha, eksperymentatora, rzecznika zmiany itp.).

Co proponujemy w zamian?

- Otrzymanie Dyplomu Świętokrzyskiego Talentu.
- Podziękowanie złożone na ręce dyrektora szkoły własnej placówki.
- Promocja osoby i prowadzonych działań na stronie Kuratorium Oświaty i ŚCDN.

2. Kategoria Uczeń – Świętokrzyska Mapa Talentów – zasady współpracy „z pomysłem i z klasą” Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli z utalentowanymi uczniami. Hasło tego działania brzmi: Wiele prezentacji bez rywalizacji.

Czego oczekujemy i na co liczymy?

Zasada I.

Zarejestrowanie się na Mapie Talentów Świętokrzyskich (kategoria: Uczeń).

Zasada II.

Prezentacja siebie i własnych umiejętności w czasie seminarium „Gdy pasja w duszy gra” (w ramach Tygodnia Kultury Języka). Twój nauczyciel/opiekun będzie o wszystkim poinformowany i udzieli Ci wsparcia.

Zasada III.

Udzielenie wywiadu nauczycielowi konsultantowi ŚCDN w celu opublikowania go na łamach „Inspiracji” – pisma oświatowego ŚCDN.

Zasada IV.

Zaplanowanie wraz ze swoim nauczycielem lub rodzicem/opiekunem prezentacji swoich uzdolnień we własnej szkole, ewentualnie w regionie.

Zasada V.

Udział, na zaproszenie, w przedsięwzięciach organizowanych przez ŚCDN w celu zaprezentowania swoich osiągnięć oraz promowania talentów uczniowskich.

Co proponujemy w zamian?

- Otrzymanie Dyplomu Świętokrzyskiego Talentu.
- Podziękowanie złożone na ręce dyrektora szkoły własnej placówki.
- Podziękowanie złożone na ręce rodziców.
- Promocja Twojej osoby i Twoich pasji na stronie Kuratorium Oświaty i ŚCDN.

3. Kategoria Szkoła – rejestracja na stronie KO pod hasłem „Talenty Świętokrzyskie” – należy wypełnić odpowiedni formularz zgłoszeniowy <http://kuratorium.kielce.pl/kategoria/talenty-swietokrzyskie/>.

Szczególnym elementem współpracy nauczycieli i uczniów w ŚMT jest udział w seminarium „Gdy pasja w duszy gra”. Do tej pory odbyły się trzy takie seminaria, w których łącznie wzięło udział około 200 uczniów, którzy na Małej Scenie KCK prezentowali swoje różnorodne uzdolnienia i pasje. Organizacja tego przedsięwzięcia, mnie i mojej koleżance Marzannie Kosteckiej-Biskupskiej, sprawia wiele przyjemności i radości.

Oto wykaz szkół, które cechują się wielką aktywnością i dbają o potencjał uczniów, a pracujący w nich nauczyciele to w większości ludzie z pasją: Gimnazjum w Woli Jachowej,

Szkoła Podstawowa w Nowinach, Technikum nr 4 w Zespole Szkół nr 4 w Ostrowcu Świętokrzyskim, Szkoła Podstawowa nr 4 w Sandomierzu, Zespół Szkół Społecznych w Kielcach, Gimnazjum w Morawicy, Zespół Państwowych Szkół Plastycznych w Kielcach, Gimnazjum w Daleyszczach, Gimnazjum nr 23 w Kielcach, I LO im. Stefana Żeromskiego w Kielcach, III LO w Kielcach, IV LO im. Hanki Sawickiej w Kielcach, VI LO im. Juliusza Słowackiego w Kielcach, Państwowa Szkoła Muzyczna im. Ludomira Różyckiego w Kielcach, Samorządowa Szkoła Podstawowa w Górach, Publiczna Szkoła Podstawowa w Świnarach, Gimnazjum w Mąchocicach Ka-

pitulnych, Szkoła Podstawowa nr 28 w Kielcach, VIII LO im. Henryka Sienkiewicza w Kielcach, Gimnazjum nr 23 i Gimnazjum nr 1 w Kielcach, i wiele innych. Uczniowie z niektórych wymienionych szkół mieli okazję zaprezentować swoje różnorodne zdolności na Wielkiej Gali Zdolności w czasie Międzynarodowej Konferencji „Kompetencje kluczowe – teoria i praktyka w kontekście rozwoju uzdolnień dzieci i młodzieży”, zorganizowanej przez ŚCDN 2–3 czerwca 2011 r. w Kielcach.

Lidia Pasich
ŚCDN w Kielcach

NASZE REKOMENDACJE

CO W PRAWIE PISZCZY – TRZEBA TO WIEDZIEĆ

(...) *Pamiętajmy jednak dnia całe i noce że, IGNORANTIA IURIS NOCET. Po prostu szkodzi nieznajomość prawa, a to już nie jest żadna zabawa (...)*

Podczas warsztatów towarzyszących VIII Ogólnopolskiemu Forum Dyrektorów z uczniami świętokrzyskich szkół spotkała się sędzia Krystyna Sapieha z Łodzi, autorka pierwszej w Polsce książeczki prawniczej dla dzieci zatytułowanej „Dzieciom wyjawię, co piszczy... w prawie”.

Spotkanie poprowadziła Agata Komorowska, reprezentująca wydawcę książeczki – Fundację dla Dzieci „Wie Wiórka”. Książeczka jest zbiorem dziesięciu wierszy, które wprowadzają najmłodszych czytelników w zawiłą tematykę prawną. Każdy wiersz w niezwykle prosty i ciekawy sposób wyjaśnia trudne pojęcia z dziedziny prawa. Sędzia Anna Maria Wesołowska, która jako pierwsza bardzo przychylnie oceniła publikację, uważa, że każdy temat poruszony w wierszach może stać się kanwą osobnej lekcji wychowawczej. – To pierwsze kroki do kształtowania świadomości prawnej małych obywateli, a tym samym państwa prawa – napisała w recenzji sędzia Wesołowska.

W czasie spotkania autorka książeczki czytała fragmenty wierszy i wyjaśniała uczniom, co kryje się pod tytułem każdego z nich: w wierszu „**W normie o normie**” – co to jest norma prawna; wiersz „**Czy prawnicy są dzicy?**” pokazuje pracę polskich prawników; wiersz „**Wyliczę zawody prawnicze**” zapoznaje z zawodami prawniczymi – czym zajmuje się adwokat, co robi sędzia, jakie zadania należą do prokuratora; „**Ich Eminencje łacińskie Sentencje**” – paramie, czyli łacińskie sentencje, którymi lubią posługiwać się prawnicy, niosą ze sobą określone zasady prawne, np. *Dura lex, sed lex* – Surowe prawo, ale prawo; „**Czego w prawie szuka... luka?**” – luka prawna to pojęcie istniejące w prawie, która wypełniana jest przez wiedzę prawników; wiersz „**Ach, odwiedzamy sądowy gmach**” jest zaproszeniem na wycieczkę do gmachu sądowego, aby wytłumaczyć, jakie sprawy załatwiane są w sądzie; „**Czy przypadkiem zostaje się świadkiem?**” – co to znaczy być świadkiem w sądzie; wiersz „**Czy biegły**

może być uległy?” tłumaczy, kim jest biegły sądowy i dlaczego nie może być uległy; wiersz „**Zadanie Łucji: zajrzeć do Konstytucji**” dotyczy najważniejszego aktu prawnego w państwie; wiersz „**Brawa dla twórców prawa**” wyjaśnia, kto tworzy prawo, jak wygląda proces powstawania prawa, jak powstaje ustawa.

Wiele uwagi sędzia Krystyna Sapieha poświęcała na wyjaśnienie, jaka jest rola dziecka jako świadka w sądzie, jak wygląda przesłuchanie małego świadka i dlaczego jego przesłuchania są ważne dla sądu. Była to okazja, aby uświadomić uczniom, że wrażliwość na drugiego człowieka jest bardzo ważna w życiu. – Nie da się spokojnie przejść przez życie i być szczęśliwym człowiekiem, nie zauważając drugiego człowieka – mówiła do uczniów sędzia.

Na zakończenie przypomniła słowa Janusza Korczaka: „Dla człowieka nie jest takie ważne, by wiedział wszystko. Ważne, by wiedział dobrze. Nie jest takie ważne, by wszystkiego uczył się na pamięć. Ważne, by rozumiał”, aby zachęcić uczniów do zainteresowania się książeczką, która może stać się dla nich pierwszym drogowskazem w rozumieniu tajników prawa.

„Ta książka może mieć wpływ na wasz sposób myślenia, podejmowanie decyzji w życiu, zrozumienie, dlaczego należy unikać decyzji nieprzemyślanych, jak iść przez życie mądrze” – przekonywała do lektury książki sędzia Krystyna Sapieha.

Barbara Skarżyńska
ŚCDN w Kielcach



BLIŻEJ UCZNIA – STRATEGIA DORADZTWA ZAWODOWEGO ŚWIĘTOKRZYSKIEGO CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI

Szybko zachodzące zmiany we współczesnej rzeczywistości zmuszają każdego do podejmowania wielu bardzo różnorodnych decyzji, obarczonych dużym ryzykiem. Nie każdy jednak człowiek potrafi dokonać samodzielnego wyboru, podjąć decyzję, która byłaby dla niego optymalna. W takich sytuacjach człowiek korzysta z różnorodnych usług doradczych odpowiednich specjalistów, wspomagających proces podejmowania decyzji.

Dla ucznia jednym z trudniejszych zadań jest podjęcie decyzji dotyczącej wyboru zawodu, szkoły i określenie własnej ścieżki kariery zawodowej. Ministerstwo Edukacji Narodowej, rozumiejąc wagę tego problemu, już w 1991 r. w ustawie o systemie oświaty zobowiązało placówki oświatowe do „przygotowania uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia” (art. 1 pkt.14). W kolejnych aktach prawnych MEN znalazły się regulacje dotyczące funkcjonowania poradnictwa zawodowego w systemie edukacji, z których wynika, że istnieje potrzeba, a wręcz konieczność, niesienia profesjonalnej pomocy uczniom, której celem jest zwiększenie trafności podejmowanych decyzji edukacyjnych i zawodowych. Innym, nie mniej ważnym rozwiązaniem, było usytuowanie tej pomocy blisko ucznia oraz zagwarantowanie systematycznego oddziaływania na uczniów w ramach planowania działań realizowanych metodami aktywnymi w zakresie wyboru i selekcji informacji dotyczących edukacji i rynku pracy, zgodnie z wybranym przez uczniów kierunkiem rozwoju zawodowego. Od listopada 2010 r. realizowany jest przez MEN projekt „Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, z którego wynikają zmiany założeń poradnictwa zawodowego. Projektowane zmiany zakładają, iż:

- szkoła gimnazjalna i ponadgimnazjalna będą miejscem przygotowującym do wyboru ścieżki edukacyjnej i zawodowej oraz będą zapewniać dostęp do informacji i doradztwa edukacyjno-zawodowego;
- należy zapewnić młodzieży przygotowanie się do wyboru dalszego kształcenia i zawodu;
- należy wspierać nauczycieli w planowaniu i realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego, co jest szczególnie ważne dla uczniów gimnazjów, w których nie zatrudnia się doradcy zawodowego.

Dla prawidłowej realizacji tych zadań ogromne znaczenie ma zaangażowanie wszystkich na-



Zawód fryzjera wybrany przez ucznia Niepublicznego Technikum Zawodowego w Kielcach zdobył nagrodę publiczności w konkursie trzeciej edycji projektu „Poznaj swój wybrany zawód”

uczycieli w realizację programu wewnątrzszkolnego systemu doradztwa. Zadania z tego zakresu szkoła określa w swoim statucie, natomiast system powinien określić rolę i zadania szkoły w ramach rocznego planu, czas i miejsce realizacji zadań, oczekiwane efekty i zastosowane metody pracy. Zadania te powinny być realizowane przez dyrektora szkoły, doradcę zawodowego, pedagoga/psychologa, wychowawców klas, nauczycieli przedmiotowych, rodziców i uczniów.

Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach od wielu lat realizuje zadania, które znakomicie wpisują się w strategię działań władz oświatowych w dziedzinie doradztwa zawodowego.

I. PROJEKT DLA NAUCZYCIELI I UCZNIÓW GIMNAZJÓW I SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH „MOJE WYMARZONE MIEJSCE PRACY” – KONKURS NA NAJLEPSZY PROJEKT realizowany jest od roku szkolnego 2003/2004. Jego głównym celem jest urzeczywistnienie idei świadomego planowania kariery edukacyjnej i zawodowej przez młodzież województwa świętokrzyskiego. W trakcie pięciu sześciogodzinnych spotkań warsztatowych młodzież zdobywa praktyczne umiejętności pracy w grupie, wspólnego podejmowania decyzji, twórczego rozwiązywania pojawiających się problemów, planowania działań i brania odpowiedzialności za wyniki pracy

całego zespołu. Uczniowie mają również okazję poznać specyfikę różnych zawodów, skonfrontować swoje zasoby (typy osobowości, zainteresowania, swoje mocne i słabe strony, swój świat wartości) z wymaganiami stawianymi potencjalnym pracownikom na konkretnych stanowiskach pracy.

Ważnym celem projektu jest również kształtowanie aktywnych postaw w zakresie poszukiwania pracy i brania odpowiedzialności za budowanie perspektyw własnej kariery zawodowej. Uczniowie zdobywają również umiejętności analizowania ofert pracy pracodawców i przygotowania własnej oferty, redagowania dokumentów aplikacyjnych związanych z zatrudnieniem (europejskie CV i list motywacyjny) oraz poznają zagadnienia związane z prawidłowym przygotowaniem się do rozmowy kwalifikacyjnej. Zajęcia z zakresu autoprezentacji i prezentacji rezultatów projektów przygotowują młodzież do wystąpień publicznych. Realizacja projektu wymaga znalezienia u konkretnego pracodawcy swojego wymarzonego miejsca pracy, zapoznania się z wymaganiami i warunkami konkretnego środowiska pracy w wymiarze praktycznym oraz przeprowadzenia wywiadu z osobą, która wykonuje wymarzony zawód – działania te nastawione są na kształtowanie wśród młodzieży postaw przedsiębiorczych. Podjęcie racjonalnej decyzji o wyborze drogi dalszego kształcenia czy zawodu ułatwi młodzieży również zestaw



Zawód fotografika przygotowany przez uczennice Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Kielcach został najwyżej oceniony w konkursie trzeciej edycji projektu „Poznaj swój wybrany zawód”

informacji dotyczących aktualnej sytuacji na krajowym i unijnym rynku pracy, tendencji rozwojowych tego rynku oraz perspektyw zapotrzebowania na konkretne zawody w przyszłości – zagadnieniom tym poświęcona jest konferencja rozpoczynająca realizację projektu „Młodzież na rynku pracy”.

Nauczyciele koordynujący projekty uczniowskie zdobywają wiedzę i umiejętności pozwalające na niesienie pomocy uczniom w dokonywaniu przez nich wyboru drogi dalszego kształcenia, zawodu i planowania swojej przyszłości zawodowej.

II. PROJEKT „POZNAJ SWÓJ WYBRANY ZAWÓD” I ZWIĄZANY Z NIM KONKURS NA NAJLEPSZE PORTFOLIO jest realizowany dla uczniów klas pierwszych szkół zawodowych od kilku lat. Projekt pozwala uczniom uzyskać odpowiedzi na pytania dotyczące: specyfiki zawodu, rozwijania wymaganych kwalifikacji i predyspozycji do wykonywania pracy w danym zawodzie na określonym stanowisku pracy z uwzględnieniem Europejskich i Krajowych Ram Kwalifikacji.

Po przystąpieniu szkół do projektu, na spotkaniu inauguracyjnym, ustalane są zadania oraz czynności zespołów uczniowskich w ujęciu całorocznego harmonogramu pracy. W okresie od listopada do kwietnia następnego roku zespoły uczniowskie realizują zadania, które pozwalają im w sposób praktyczny poznać wybrany przez siebie zawód – odbywają się wycieczki dydaktyczne do instytucji i zakładów pracy, w których można szczegółowo zapoznać się

z wymaganiami stawianymi pracownikom na poszczególnych stanowiskach pracy, zaznajomić się ze środowiskiem pracy konkretnego zawodu, zrobić wywiad z reprezentantem danego zawodu itp. Uczniowie mają również możliwość uczestnictwa w ogólnopolskim Dniu Przedsiębiorczości, w czasie którego mogą towarzyszyć pracownikowi na wybranym przez siebie stanowisku pracy, a także wykonywać proste zadania zawodowe.

W tym samym czasie uczniowie wraz z nauczycielami – szkolnymi koordynatorami projektu uczestniczą w warsztatach prowadzonych w ŚCDN – kolejne zajęcia dotyczą m.in. wykorzystania metody portfolio w praktyce szkolnej, sposobów rozwijania zainteresowań zawodowych, tajników prezentacji portfolio przed publicznością. Istotnym wymogiem tego konkursu jest przygotowanie i praktyczne wykonanie określonych zadań związanych z danym zawodem (eliminacje szkolne). Najlepsze portfolio wyłonione na etapie konkursu szkolnego biorą udział w eliminacjach wojewódzkich, które przebiegają w dwóch etapach:

- **I etap** – wyłonienie przez Wojewódzką Komisję Kursową najlepszych projektów i zakwalifikowanie ich do finału konkursu.
- **II etap** – publiczna prezentacja prac zespołów zakwalifikowanych do finału.

W roku szkolnym 2010/11 na etap wojewódzki zgłoszono 37 portfolio. W latach 2008–2011 w eliminacjach wojewódzkich uczestniczyło 191 uczniów i 43 nauczycieli – szkolnych koordynatorów.

W portfolio uczniowie zamieszczali:

- ogólną charakterystykę wybranego zawodu lub specjalności w ramach zawodu,
- uzasadnienie dokonanego wyboru zawodu,
- ocenę trafności wyboru zawodu,
- szczegółową charakterystykę przyszłego miejsca pracy,
- opis praktycznego poznania przyszłego miejsca pracy (wywiad z przedstawicielem wybranego zawodu i/lub opis praktyki zawodowej lub wycieczki do danego miejsca pracy),
- ścieżkę kariery zawodowej,
- analizę ofert pracy na rynku pracy (regionalnym, krajowym, europejskim),
- działania związane z zakładaniem własnej działalności gospodarczej,
- wskazanie możliwości dofinansowania związanego z zakładaniem własnego biznesu,
- opracowanie prezentacji wybranego zawodu,
- dokumentację wykonania zadania konkursowego związanego z danym zawodem,
- własne refleksje dotyczące zamieszczonych materiałów.

Efekty projektu „Poznaj swój wybrany zawód” dla nauczycieli

Zdecydowana większość nauczycieli koordynatorów szkolnych nigdy nie pracowała metodą portfolio, nie prowadziła także zajęć zapoznających uczniów klas pierwszych technikum i zasadniczej szkoły zawodowej ze specyfiką zawodu, dlatego nasze zajęcia pomogły im w zainteresowaniu uczniów wybranym zawodem. Dzięki spotkaniom w ramach przygotowania uczniów do konkursu nauczyciele uzyskali także dodatkową umiejętność – wykorzystania



W roli adwokatów uczennice Gimnazjum w Daleszycach podczas VIII edycji projektu „Moje wymarzone miejsce pracy”

w praktyce szkolnej metody portfolio, która jest jedną z wiodących na Zachodzie.

Wybrane efekty Konkursu na Najlepsze Portfolio „Poznaj swój wybrany zawód” na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród finalistów:

- Lepsze poznanie wybranego zawodu w kontekście własnych predyspozycji i uwarunkowań lokalnych – „Nauczyłam się śmiałości na scenie oraz tego, jak bardziej mogłabym przekonać innych do swojego wybranego zawodu”.
- Świadome zainteresowanie zawodem poprzez wywiady z osobami pracującymi w tym zawodzie – „Poznałem lepiej mistrzów fotografii”; „Odwiedziłem pracownię konserwacji, żeby przeprowadzić rozmowę z profesjonalną konserwatorką sztuki”.
- Nabycie umiejętności wyszukiwania informacji związanych z przedmiotami zawodowymi – „Poznałam najciekawsze hotele świata, dowiedziałam się wielu ciekawych rzeczy dotyczących mojego przyszłego zawodu”.
- Wzmocnienie motywacji do zdobycia w przyszłości najwyższych umiejętności i kwalifikacji w wybranym zawodzie – „Nauczyłem się samodzielności, co pomoże mi wejść w dorosłe życie”; „Dowiedziałam się, jak można osiągnąć cel i gdzie studiować”.
- Nabycie konkretnych umiejętności zawodowych, wcześniej niż przewiduje program nauczania dla danego zawodu, np.: „Umiem położyć ramę, uzupełnić ubytki masą szklaną złożoną z gipsu, kleju kostnego i celulozy”; „Nauczyłam się pracy w profesjonalnym programie komputerowym do tworzenia projektów wnętrz”.
- Przygotowanie do pomysłu założenia własnej działalności gospodarczej – „Jak dobrać ucze-

sanie do osobowości klientki, jak założyć własną działalność gospodarczą”.

Obecnie będzie realizowana IV edycja projektu „Poznaj swój wybrany zawód”, po raz pierwszy w formie blended-learning dla uczniów oraz nauczycieli szkolnych koordynatorów projektu. Zajęcia będą odbywać się w ŚCDN oraz na platformie e-learningowej. Zapraszamy wszystkie szkoły zawodowe do wzięcia udziału w tej edycji projektu. Do dnia 15 listopada 2011 r. czekamy na deklarację udziału w projekcie – arkusz zgłoszenia udziału zamieszczony jest na stronie ŚCDN www.scdn.pl.

III. PROJEKT „OTWARTA TWOJA KARIERA” (OTK). W październiku 2009 r. Stowarzyszenie Doradców Szkolnych i Zawodowych Rzeczypospolitej Polski ogłosiło I edycję Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery, którego głównym celem było zainicjowanie działań z zakresu poradnictwa zawodowego w polskich szkołach na wszystkich poziomach nauczania. Do realizacji tych zadań przystąpiło również ŚCDN z projektem „Otwarta Twoja Kariera”. Projekt ten cieszy się dużą popularnością w województwie świętokrzyskim. W ostatniej edycji uczestniczyło 41 placówek oświatowych: 12 szkół podstawowych, 15 gimnazjów, 10 szkół ponadgimnazjalnych, 3 specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz 1 młodzieżowy ośrodek wychowawczy. W sumie w różnorodnych działaniach wzięło udział prawie 8 tys. dzieci i młodzieży. Na płytach I i II edycji Zawodoznawczej Medioteki Kariery ZaMeK zostało zgromadzonych ponad 1800 prac uczniów.

Konsultanci ŚCDN opracowali scenariusze zajęć zawodoznawczych zarówno dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjów, jak i szkół ponadgimnazjalnych, a w zajęciach, które prowadzi- li w szkołach, uczestniczyło ponad 1600 uczniów.

Tegoroczny Ogólnopolski Tydzień Kariery będzie przebiegał pod hasłem: „Poradnictwo kariery dla każdego ucznia”. Zapraszamy do udziału w projekcie „Otwarta Twoja Kariera” w ramach III OTK nauczycieli i uczniów wszystkich placówek oświatowych województwa świętokrzyskiego. **Po raz pierwszy projekt kierujemy także do przedszkolaków i ich wychowawców.**

Hasło tegorocznego projektu to „Zawody przyszłości”. W dniach 17–23 października 2011 r. uczniowie wezmą udział w różnorodnych zajęciach i imprezach zaplanowanych przez szkolnych koordynatorów oraz wykonają prace związane tematycznie z III OTK w postaci: prac pisemnych, np. wywiadów, pamiętników, opowiadań, prac graficznych, np. rysunków, fotostory, form przestrzennych, kalendarzy oraz prac multimedialnych, np. blogów i fotoblogów, krótkich filmów, prezentacji multimedialnych.

Tematyka prac uczniowskich:

1. Zawody w mojej rodzinie – przedszkola i klasy I–III szkoły podstawowej.
2. Kim zostanę w przyszłości? – klasy IV–VI szkoły podstawowej.
3. Otwórz sobie drzwi do kariery! – gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne.

O przebiegu realizacji projektu będziemy informować na bieżąco na witrynie ŚCDN www.scdn.pl

**Krystyna Grudzińska,
Maria Krogulec-Sobowiec**
ŚCDN w Kielcach

Oko w oko z dyrektorem

1. MOJE MOTTO...

„Bóg, Honor i Ojczyzna”. Przemawia do mnie też jedna z myśli Konfucjusza – „Każdy umrze prędzej czy później. To naprawdę nie jest problem, bo i tak wszyscy umrzemy. Prawdziwym problemem dla człowieka jest utrata honoru”. Staram się każdego dnia pamiętać o honorze i patriotyzmie.

2. W SWOJEJ PRACY LUBIĘ...

kontakt z młodzieżą i z moimi współpracownikami. Dobrze czuję się w otoczeniu młodych ludzi. Szkoła ponadgimnazjalna jest miejscem, w którym świetnie realizuję się zawodowo.

3. MARZY MI SIĘ SZKOŁA...

w której uczniowie oraz pracownicy są zadowoleni i szczęśliwi. Mam nadzieję, że jesteśmy na dobrej drodze, aby tak było. Chciałbym, aby nasi absolwenci miło wspominali spędzony tu czas. Sam uczęszczałem do „Norwida” i już wówczas była tu świetna atmosfera.

4. SZEFEM JESTEM...

Staram się być wyrozumiały, pamiętać o tym, że poza pracą wszyscy mamy życie prywatne.

5. U PRACOWNIKÓW CENIĘ...

zaangażowanie, sumienność i uczciwość. Pierwsze dwie cechy sprawiają, że pracownik będzie się doskonalił i wszystko robił jak najlepiej. Uczciwość jest dla mnie bardzo ważna. Nie mógłbym współpracować z ludźmi, którzy oszukiwaliby mnie, patrząc mi prosto w oczy.

6. LUBIĘ, KIEDY UCZNIOWIE...

są szczęśliwi.

7. DZIEŃ ZACZYNAM...

Po wstaniu z łóżka – krótkim odwołaniem się do Boga. I do boju. Zwłaszcza teraz, kiedy syn rozpoczął naukę w przedszkolu. Jest to duże wyzwanie dla rodziców. W pracy zaczynam od kawy i przygotowania planu działań.

8. DZIEŃ KOŃCZĘ...

różnie.

9. NIE WYOBRAŻAM SOBIE PRACY BEZ...

informacji zwrotnej. To byłby dramat, gdybym nie wiedział, że moje działania mają sens również dla współpracowników oraz uczniów.

10. NIE INTERESUJE MNIE...

Staram się nie przejmować osobami, które źle mi życzą.

11. PIENIĄDZE SĄ DLA MNIE...

Nie są celem samym w sobie. Ułatwiają życie, ale nie mógłbym pracować tylko i wyłącznie dla pieniędzy.

12. NAJWAŻNIEJSZY DZIEŃ W ŻYCIU...

11 września 2007 roku, kiedy na ekranie monitora USG zobaczyłem małą fasolkę z bijącym sercem. To był nasz syn. Wzruszam się, kiedy o tym myślę.

13. DO DZIAŁANIA MOBILIZUJE MNIE...

wiele rzeczy. Zawodowo – dążenie do szkoły, o której wszyscy marzymy. Działam społecznie, ponieważ chcę mieć wpływ na przyszłość kraju, w którym będą żyli moje dzieci i wnuki. Na poziomie prywatnym do działania aktywizuje mnie dobro moich najbliższych.

14. KSIĄŻKA, KTÓRĄ POLECAM...

Uwielbiam czytać. Bardzo lubię książki dotyczące II wojny światowej, ale tak dużo jest świetnych publikacji dotyczących tego czasu. Musiałbym wymienić i wymienić... Polecę książkę Sun Tzu „Sztuka wojny”. Można ją otworzyć na dowolnej stronie i czytać z zainteresowaniem.

15. GDYBYM NIE BYŁ NAUCZYCIELEM...

Mój dziadek był nauczycielem i dyrektorem szkoły. Nauczał od czasów okupacji. Od dziecka słuchałem jego opowieści. Chciałem zerwać z rodzinną tradycją. Jeszcze na IV roku studiów mówiłem, że nie zostanę nauczycielem. A jednak pokochałem szkołę i pracę



RAFAŁ MIŁOSZ NOWAK

jest od 2007 roku dyrektorem III Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Integracyjnymi im. C. K. Norwida w Kielcach. Jest absolwentem tej szkoły, maturę zdał w 1997 roku. Pracę rozpoczął w 2002 roku. Uczył wiedzy o społeczeństwie oraz podstaw przedsiębiorczości. W 2006 roku został wicedyrektorem.

W roku szkolnym 2011/2012 w III LO im. C. K. Norwida uczy się 611 uczniów w 21 oddziałach. Z roku na rok uczniowie szkoły osiągają coraz lepsze wyniki w czasie egzaminów maturalnych. We wrześniu 2011 roku uczennica Małgorzata Główka odebrała nagrodę „Nadzieja Kielc”, która przyznawana jest młodym kielczanom za szczególne osiągnięcia.

z młodzieżą. Moją pasją są też polityka i archeologia. Pewnie realizowałbym się zawodowo w tych dziedzinach.

Martyna Głębocka
ŚCDN w Kielcach

EDUKACJA O HOLOKAUŚCIE

Szkolenie dla nauczycieli z Polski w Memorial de la Shoah w Paryżu

W dniach 19–23 marca 2011 roku w Memorial de la Shoah w Paryżu – instytucji zajmującej się upamiętnieniem Holokaustu – odbyło się już drugie seminarium dla nauczycieli i edukatorów z Polski – koordynatorów regionalnych edukacji wielokulturowej ORE w ramach projektu „Zachować pamięć – historia i kultura dwóch narodów”. Jego organizatorami był Departament Stosunków Międzynarodowych i Ośrodek Rozwoju Edukacji. Wśród 24 osób uczestniczących w szkoleniu znalazły się trzy osoby z województwa świętokrzyskiego: Maria Bednarska – edukator i trener, reprezentująca ŚCDN, Jolanta Grochulska – nauczyciel języka polskiego III LO w Ostrowcu Św. oraz Krzysztof Nurkowski – nauczyciel historii w Gimnazjum w Cieszkowach. Koordynatorem ze strony ORE była Ewa Bobińska, kierownik Pracowni Edukacji Obywatelskiej, oraz Jean-Yves Potel, reprezentant Memorial de la Shoah w Polsce, niegdyś radca kulturalny Ambasady Francuskiej w Warszawie.

Program seminarium, realizowany w formie wykładów, prelekcji, dyskusji, dotyczył problematyki Holokaustu, ukazanej zarówno w ujęciu historycznym, jak i edukacyjnym. Konferencję inauguracyjną otworzył wykład Yvesa Ternona, historyka Sorbony i Memorial de la Shoah, „**Po co zgłębiać i przekazywać wiedzę o ludobójstwie?**”. Przypomniano twórcę pojęcia ludobójstwa Rafała Lemkina – polskiego prawnika i kamistę żydowskiego pochodzenia. Na sformułowanie przez R. Lemkina tego pojęcia miały wpływ trzy ludobójstwa XX wieku: masowa zagłada Ormian w imperium otomańskim, Asyryjczyków w Iraku i zagłada Żydów w czasie drugiej wojny światowej.

Philippe Boukar, historyk, koordynator szkoleń dla nauczycieli w Memorial de la Shoah, przedstawił „**Życie Żydów we Francji**” w XIX i XX wieku, zwracając uwagę na ich integrację w społeczeństwie francuskim i pełne równouprawnienie, szczególnie po tzw. „Sprawie Dreyfusa” pod koniec XIX wieku. W tym okresie Żydzi stanowili część klasy średniej i burżuazji, a Leon Blum był trzykrotnie premierem rządu francuskiego. W okresie Zagłady 330 tys. Żydów (1% populacji Francji) zginęło. Dziś w kraju nad Loarą żyje ok. 600 tys. Żydów, głównie w Paryżu i okolicach.

„**Francja podczas wojny – przykłady Holokaustu w Europie Zachodniej: okupacja, prześladowania**” to wykład Talla Bruttman, historyka z Uniwersytetu w Grenoble, który ukazał prawdziwą historię Francji. Film „Smutek i litość” o historii wojny w Owerii, pokazującej kolaborację Francuzów z rządem w Vichy, podważa dotychczasowy mit walczącego w ruchu oporu Francuza.

Następnego dnia Joël Kotek z Wolnego Uniwersytetu Brukselskiego omówił „**Korzenie katastrofy – od antyjudazmu do antysemityzmu**”, ilustrując swój wykład widokówkami i kartami. Zadając pytanie: Dlaczego Żydzi?,



Krzysztof Nurkowski, nauczyciel Gimnazjum w Cieszkowach, przed wejściem do Memorial de la Shoah

skupił się na pochodzeniu i koncepcji antyjudazmu, która narodziła się już w IX wieku. Od XII wieku w Europie Zachodniej oskarża się Żydów o wszystko: katastrofy, epidemie, rytuał mordu dzieci.

„**Ideologia nazistowska**” – ten temat przedstawił Johann Chapoutot, historyk z Uniwersytetu w Grenoble. Jego zdaniem kluczem jest zrozumienie kultury nazistowskiej. Wyjaśnił pojęcie „rasa”, która „jest substancją biologicznie zamkniętą”. Mówił także o powstaniu nazistowskiej koncepcji walki z wrogiem.

„**Nazistowska polityka deportacyjna: wstępna typologia**” to wykład Talla Bruttman, historyka z Grenoble, który omówił prowadzoną od 1933 roku przez III Rzeszę politykę skierowaną przeciwko różnym grupom ofiar, coraz liczniejszym w miarę podboju Europy – przeciwko ofiarom nazizmu, różnym kategoriom ofiar obozów koncentracyjnych, np. Cyganom (Romom) i próbie ich wykorzenienia. Wspominał też o osobach niepełnosprawnych z zespołem Downa, poddawanych sterylizacji po to, aby ochronić rasę aryjską przed wrogiem zewnętrznym.

Wizyta studyjna w obozie Drancy zrobiła na nas duże wrażenie, głównie z tego powodu, jak obóz wygląda obecnie – to kilka zwykłych bloków, w którym mieszkają ludzie, głównie z Afryki Północnej. Wyglądem bloki przypominają zwykłe osiedle z lat 60., jakich w Polsce wiele, tylko tablica upamiętniająca jest świadectwem tego, czym owe bloki były w czasie wojny.

Kolejnym punktem programu był film i debata na temat „**Ratowanie Żydów we Francji**” z udziałem Philippe’a Boukara, historyka Shoah Memorial, koordynatora szkoleń dla nauczycieli. Według danych Yad Vashem we Francji 3 tys. 300 osób uznano za Sprawiedliwych.

„**Podejście porównawcze do ludobójstwa: Ormianie, Żydzi, Tutsi**” – spotkanie z Yvesem Ternonem, historykiem Sorbony, umożliwiło nam poznanie okoliczności i lepsze zrozumienie trzech ludobójstw XX wieku.

Edyta Kurek, reprezentująca Żydowski Instytut Historyczny w Warszawie, oraz Jacques Oliver David z Departamentu Edukacji Shoah Memorial pokazali, **w jaki sposób można pracować ze świadkami historii w szkole**.

„**Kino a Holocaust**” to spotkanie z udziałem Antoina Germa, nauczyciela historii, trenera Ministerstwa Edukacji Narodowej Francji, który na przykładzie filmu „Noc i mgła” (reż. A. Resnais, 1955 r.) stwierdził, że Holocaust koniecznie należy umieścić w wydarzeniach historycznych. Film stworzony na obrazach archiwalnych zaczyna być postrzegany jako film o Holokauście, ale nim nie jest. Jest jednak próbą pokazania koszmaru Holokaustu. Po jego prezentacji rozpoczęła się dyskusja: W jaki sposób pokazywać Holocaust? Jaka jest polityczna odpowiedzialność państwa francuskiego w deportacji Żydów? Zdaniem A. Germa mało jest filmów o Holokauście (najwięcej filmów, około dwustu, posiada Yad Vashem). Coraz więcej jednak filmów porusza tę trudną i bolesną tematykę. Warto zobaczyć „Shoah”, „Czas getta”, „Ambulans”, „Listę Schindlera”, „Pasazerkę”, „Pianistę”, „Ucieczkę z Sobiboru” na podstawie historii Tomasza Blatka, czy chociażby „Holocaust” – serial, który obejrzało w USA ponad 120 mln widzów. Podczas wojny obowiązywał absolutny zakaz robienia zdjęć z mordów. Nie chciano śladów eksterminacji. Po wojnie podczas procesu Eichmanna, filmowanego przez Amerykanów, świadkowie byli bardzo ważni – opowiadali o Holokauście, a ich relacje nabierały często ważniejszego znaczenia niż zdjęcia archiwalne.

Zdjęcie: Krzysztof Nurkowski



Zdjęcie: Maria Bednarska

Spotkanie z Henrim Borlantem, ocalonym z obozu Auschwitz

Największe wrażenie i najwięcej emocji wywołało u mnie, ale chyba nie tylko, **spotkanie z Henrim Borlantem**, ocalonym z obozu Auschwitz, który opowiedział przejmującą historię swojego życia.

Współczesne problemy europejskich badań nad Holocaustem przedstawił Christian Ingrao, dyrektor paryskiego Instytut d'Histoire du Temps Présent.

W ostatnim dniu odbyły się warsztaty i wymiana doświadczeń o nauczaniu o Holocaustie w miejscach pamięci z udziałem Albana Perrina, koordynatora w Departamencie ds. Miejsc Pamięci oraz Roberta Szuchty. Seminarium zakończyła dyskusja, w której wzięli udział Antoine Germ i Robert Szuchta oraz trzech francuscy nauczyciele przeszkoleni w Polsce i trzech nauczyciele z Polski na temat „**Wyzwania i trudności w nauczaniu o Holocaustie**”. Wymieniliśmy się doświadczeniami i tzw. dobrymi praktykami w edukacji o Holocaustie. Francuscy nauczyciele mówili o zajęciach z uczniami z wykorzystaniem teatru, literatury (szczególnie poezji), filmu, stawianiu pytań, np. Kim jest „inny”? Dostrzegliśmy wiele podobieństw w metodach nauczania polegających na osadzeniu tematu w kontekście historycznym, współpracy z rodzicami, instytucjami, muzeami, miejscami pamięci, korzystaniu z różnorodnych metod i środków dydaktycznych, w tym spotkań ze świadkami i metody projektów edukacyjnych.

Mimo napiętego programu późnym wieczorem zwiedzaliśmy Paryż. Trudno było zobaczyć

wszystko, co chcielibyśmy, ale najstojniejsze miejsca – Luwr, Pola Elizejskie, Łuk Triumfalny, Wieża Eiffla, cmentarz Perlachez, katedra Notre-Dame, Montmartre, Sacré-Coeur, Moulin Rouge – udało się zobaczyć. Paryskie metro umożliwiało szybkie przemieszczanie się po stolicy Francji, nie tylko na wykłady, ale również w czasie wolnym.

Zachęcam nauczycieli zainteresowanych tematyką Holocaustu do aplikowania na kolejne seminarium już w 2012 roku, warto bowiem zobaczyć, jak wygląda edukacja związana z Holocaustem w innych krajach.

Maria Bednarska

koordynator edukacji wielokulturowej ORE
ŚCDN w Kielcach



Zdjęcie: Wojciech Strokowski

Nauczyciele z Polski podczas zwiedzania Memorial de la Shoah

„CHŁOPSKA SZKOŁA BIZNESU” A PRZEDSIĘBIORCZY UCZEŃ, CZYLI W STRONĘ KOMPETENCJI OBYWATELSKICH I SPOŁECZNYCH

GRA NA ZAJĘCIACH SZKOLNYCH – NAUKA CZY STRATA CZASU?

Często nauczyciele zastanawiają się, co zrobić, by lekcja była ciekawa, by uczniowie chętnie wracali do niej pamięcią i chcieli ją powtórzyć? Z drugiej strony zajęcia mają również pogłębiać wiedzę uczniów oraz realizować cele wychowawcze. W dobie postępującej globalizacji edukacja w swym podwójnym – społecznym i ekonomicznym – wymiarze ma do odegrania zasadniczą rolę polegającą na zapewnieniu uczniom nabycie szeregu kompetencji kluczowych, koniecznych do elastycznego dostosowywania się do zmian ekonomicznych i społecznych. Wśród kompetencji kluczowych, których rozwijaniem ma zajmować się szkoła są kompetencje społeczne i obywatelskie oraz inicjatywność i przedsiębiorczość. Jak je rozwijać w szkole? Jest wiele możliwości. Jednym z wielu rozwiązań jest zastosowanie na zajęciach gier, które niosą w sobie potencjał edukacyjny.

KOMPETENCJE SPOŁECZNE I OBYWATELSKIE ORAZ PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INICJATYWNOŚĆ A GRA „CHŁOPSKA SZKOŁA BIZNESU”

Rewelacyjnym rozwiązaniem jest gra planszowa „Chłopska Szkoła Biznesu”. Gra ta jest inspirowana historią XVIII-wiecznego Andrychowa. Dla ucznia oznacza to pogłębienie wiedzy historycznej, jak również geograficznej – plansza gry to mapa Europy z miastami, do których docierały w tym czasie bryki handlowe z linianymi płótnami produkowanymi w ośrodku andrychowskim. „Chłopska Szkoła Biznesu” poprzez swoją atrakcyjną formę – naukę w działaniu – służy rozwijaniu kompetencji społecznych i promuje przedsiębiorczość.



Ciekawa i angażująca forma rozgrywki ułatwia uczniom zrozumienie współczesnych zjawisk gospodarczych (takich, jak np. podaż, popyt, konkurencja, spółki handlowe). Wszystko to odbywa się bez trudnych i zbędnych wykładów teoretycznych – po prostu podejmowane przez uczniów działania podczas gry doskonale rozwijają rozumienie tych pojęć. Głównym zadaniem

uczniów podczas gry jest zgromadzenie jak największego kapitału. Sukces ucznia zależy nie tylko od umiejętności gospodarowania posiadanymi zasobami, ale i współpracy z innymi uczestnikami gry. A zatem następuje doskonalenie umiejętności koniecznych do nabycia kompetencji obywatelskich oraz rozwój inicjatywności i przedsiębiorczości – uczniowie podejmują ryzyko, planują zysk, zakładają spółki, negocjują, zaciągają pożyczki, komunikują się ze sobą, zachowują pewne normy i zasady wolnego rynku, a ponadto rozwijają zdolność myślenia matematycznego w celu rozwiązania problemów (uczniowie nabywają więc kompetencje matematyczne).

„CHŁOPSKA SZKOŁA BIZNESU” NA 45-MINUTOWEJ LEKCJI

Podczas gry uczniowie wcielają się w rolę tkaczy, kowali, piekarzy i biorą udział w symulacji rzeczywistych mechanizmów rynkowych – produkują, handlują z innymi uczniami na jarmarku i gromadzą towary niezbędne do zrealizowania wypraw handlowych do wybranych miast Europy. W rozgrywce może uczestniczyć od 12 do 30 osób. Gra zakłada, że uczestnikami może być młodzież w wieku gimnazjalnym i starsi, jednak w podstawowej wersji doskonale sprawdza się w klasie V i VI szkoły podstawowej. Nad całością gry czuwa moderator – nauczyciel. Ciekawym spostrzeżeniem jest to, że uczniowie samodzielnie wpadają na pomysł tworzenia spółek, zaciągania kredytów, opracowują strategię swoich „działań handlowych”. Uczą się gospodarować czasem i pieniędzmi. Sporządzają swoisty rachunek zysków i strat. Gra może być przeprowadzona w dwóch wariantach: podstawowym i zaawansowanym. 45-minutowa lekcja wystarczy na przeprowadzenie wariantu podstawowego (dla skrócenia rozgrywki możemy wydać nie po 6, ale po 4 karty miesiąca). Wcześniej należy poświęcić kilka minut na dokładne wytłumaczenie uczniom zasad gry, a przed zajęciami przygotować salę i elementy gry do rozgrywki. Dobrym rozwiązaniem jest przeznaczenie na grę dwóch godzin lekcyjnych. W takiej sytuacji możliwe



Gra „Chłopska Szkoła Biznesu” Małopolskiego Instytutu Kultury w Krakowie podbiła serca uczniów

jest przeprowadzenie obu wariantów gry i omówienie doświadczeń uczestników wraz z wyciągnięciem wniosków.

„CHŁOPSKA SZKOŁA BIZNESU” W SZKOLE PODSTAWOWEJ IM. JANA PAWŁA II W SKORZESZYCACH

Grę planszową „Chłopska Szkoła Biznesu” można z powodzeniem wykorzystać nie tylko dla młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej, ale również dla uczniów szkół podstawowych. Jako nauczyciel matematyki w szkole podstawowej piszę o tym z własnego doświadczenia. Przeprowadziłam grę w klasie VI (18 osób) oraz w klasie V (23 osoby). Jeśli gramy po raz pierwszy, warto zaplanować na to dwie godziny lekcyjne. Na pierwszej godzinie należy wprowadzić uczniów w historyczne zaplecze gry. Warto wspomnieć historię Andrychowa, odbyć wspólnie z uczniami podróż palcem po mapie XVIII-wiecznej Europy. W oparciu o grę niewątpliwie historia ta okaże się dla uczniów bardzo ciekawa. Zapewne z pomocą dla nauczyciela matematyki w zagłębianiu się w historię Andrychowa przyjdzie strona internetowa Małopolskiego Instytutu Kultury. Można tam znaleźć opisy zawodów, których dziś na próżno szukać, jak również instrukcję gry. Dobrze, aby nauczyciel objaśnił uczniom zasady gry. Pierwsza gra niech będzie rozgrywką w wersji podstawowej. Warto zwrócić uwagę uczniów, że szanse wygranej są jednakowe, bez względu na rolę pełnioną w grze. Często na początku uczniowie twierdzą, że „kował ma najlepiej, bo bryczka jest droga”. Podczas pierwszej rozgrywki z uczniami nauczyciel może wspomagać bankierów, a najlepiej niech również będzie bankierem. Podczas pierwszego klasowego jarmarku sama usiadłam za bankierskim stolikiem. Ważne jest również

przygotowanie sali lekcyjnej do gry. Najlepiej, by środek sali pozostał pusty, a do stolika bankiera niech będzie dojsię z trzech stron – łatwiej panować na zalewającym bankiera tłumem.

Drugie 45 minut zajęć (czasem i przerwa śródlekcyjna) to czysta gra i podsumowanie wyników. Myślę, że ten etap jest najprzyjemniejszy, a szczególnie gdy nauczyciel obserwuje, jak uczniowie uruchamiają mechanizmy rynkowe. Pytają na przykład: Czy mogą tworzyć spółki? Czy mogą zapożyczać się? Uczniowie sami dochodzą do wniosku, jak ustalać wysokość cen, oceniają opłacalność zakładania spółek, gospodarują czasem, pieniędzmi, podróżują, aby osiągnąć jak największy zysk. Ba, nawet chcą handlować czasem – uczniowie pytali, czy można sprzedawać karty miesiąca. To świetna gra dla klas, którym ciężko usiedzieć przez 45 minut i „wkuwać” suchą wiedzę. Lekcja jest bardzo żywa i głośnie. Mamy tu do czynienia z prawdziwym „chłopskim” jarmarkiem. Zapewniam jako nauczyciel, że zabawa jest przednia, a ponadto doskonalimy u uczniów tak istotne i pożądane dziś postawy przedsiębiorcze i obywatelskie. Gra uczy strategii, kalkulacji, marketingu i zarządzania, rozwija również myślenie matematyczne i umiejętności rachunkowe. Uczniowie przyjmują ją z wielkim entuzjazmem i chcą do niej wracać. W Szkole Podstawowej w Skorzeszyczach gra ta podbiła serca wielu uczniów. Po wariacie podstawowym uczniowie domagają się zaawansowanej wersji. Gra świetnie nadaje się do wykorzystania na kółkach matematycznych (VI klasa w Szkole Podstawowej w Skorzeszyczach), szkolnych kółach przedsiębiorczości (V klasa w Szkole Podstawowej w Skorzeszyczach). Taki sposób prowadzenia zajęć jest doskonałą formą zaktywizowania wszystkich uczniów i odchodzi od typowych, często nudnych dla ucznia zajęć.

O GRZE W SZKOLE I W INTERNECIE

Na zakończenie pragnę zachęcić wszystkich nauczycieli do sięgnięcia po grę „Chłopska Szkoła Biznesu” – to dobry sposób na podniesienie efektywności i atrakcyjności nauczania. Jak wspomniano, gra z wielkim powodzeniem została wykorzystana w pracy z uczniami Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Skorzeszyczach w klasie V i VI. Podczas zajęć uczniowie mieli okazję do nabywania ważnych kompetencji, a nauczyciel miał okazję do lepszego poznania predyspozycji swoich wychowanków. Uczniowie z wielkim zaangażowaniem wcielali się w powierzone im role tkaczy, kowali, piekarzy, krzycząc: „Bryki po 4 złote górskie! Tanio chleb sprzedam! Płótno tylko za 2 złote górskie!” – swoisty jarmark klasowy. Dla wszystkich zainteresowanych nauczycieli na zakończenie jeszcze jedna informacja: grę można wypożyczyć w Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli w ramach udziału w I Świętokrzyskim Turnieju Matematycznym.

Pomysłodawcą i wydawcą gry „Chłopska Szkoła Biznesu” jest Małopolski Instytut Kultury w Krakowie. Zainteresowani wykorzystaniem gry na zajęciach znajdą więcej informacji na stronie: www.csb.mik.krakow.pl.

Joanna Białek

Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II
w Skorzeszyczach



W grę planszową „Chłopska Szkoła Biznesu” chętnie grają także nauczyciele

Agata Wojtysek, Szkoła Podstawowa nr 10 z Oddziałami Integracyjnymi im. Szarych Szeregów w Starachowicach

Z grą edukacyjną „Chłopska Szkoła Biznesu” zapoznani zostali uczniowie Szkoły Podstawowej nr 10 ze Starachowic. Grali w nią uczniowie klas V i VI na lekcjach matematyki i przyrody. Cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem i wywoływała wiele emocji. W uczestnikach zabawy wyzwalała kreatywność, uczyła przedsiębiorczości, kształtowała osobowości na miarę współczesnych, „biznesowych” czasów. Prowadzący zajęcia nauczyciele, wśród wielu zalet gry wymieniają możliwość zaangażowania całego zespołu klasowego jednocześnie i dostosowanie zabawy do warunków szkolnych – czas trwania to jedna jednostka lekcyjna. Zwracają uwagę na możliwość obserwacji uczniów w innej sytuacji niż typowa lekcja. Zauważyli, że nie zawsze wygrywają ci, którzy osiągają bardzo dobre wyniki w nauce. Podczas zabawy sukces osiągały także słabsi uczniowie, co motywuje ich do dalszej pracy i dowartościowuje w oczach rówieśników. Dzięki grze poznają smak zwycięstwa, czerpią z niego radość i z niecierpliwością czekają na kolejne rozgrywki.

Uczniowie pozytywnie wypowiadali się na temat szaty graficznej gry. Podkreślali jasne, precyzyjne reguły zabawy. Podobała się im atmosfera panująca na zajęciach, możliwość realizacji marzeń o „wielkim majątku”.

Gra została przedstawiona uczniom starachowickich szkół podstawowych podczas finału II Konkursu o tytuł „Mistrza Matematyki Starachowic” w dniu 29 kwietnia 2011 r. I tu dostarczyła wiele zabawy i zdrowej rywalizacji. 48 uczniów klas IV–VI grało w dwóch grupach, a asystentami byli uczniowie SP nr 10, którzy bardzo dobrze wywiązywali się z tego zadania.

Małgorzata Mazur, Szkoła Podstawowa nr 2 im. M. Konopnickiej w Kielcach

Grę „Chłopska Szkoła Biznesu” wykorzystywałam już po wystawieniu ocen na lekcjach matematyki w klasach IV, V i VI. Pierwsze lekcje prowadziłam sama, pokazując uczniom, na czym polega gra, jakie są jej zasady itp. Na kolejnych lekcjach uczniowie (wyznaczeni przeze mnie), którzy świetnie radzili sobie w roli producentów i kupców, prowadzili grę w roli bankierów. Stosowaliśmy skróconą wersję gry, rozdając tylko po 3 lub 4 karty czasu w zależności od poziomu wiekowego uczniów i czasu, jakim dysponowaliśmy. Dzieci bardzo chętnie bawiły się grą, ucząc się jednocześnie wielu umiejętności.

Oto ich wrażenia zanotowane na gorąco po dwóch takich lekcjach:

- „Uważam, że to świetna gra, rozwija naszą kreatywność, zdecydowanie warto poświęcić na nią swój wolny czas”.
- „Moim zdaniem gra jest dosłownie super, nie dość, że wciąga, to jeszcze rozwija różne umiejętności, kiedy tylko wyjdzie na rynek, od razu ją kupię”.
- „Według mnie jest to świetna gra integrująca grupy ludzi”.
- „Gra była bardzo fajna, najbardziej podobały mi się różne zawody i możliwość wyruszania na wyprawy handlowe”.
- „Świetna gra, uczy matematyki, i przy tym bawi”.
- „Gra jest fajna, ale łatwo w niej zbankrutować, z drugiej strony uczy nas gospodarować pieniędzmi”.
- „Jest to fajna gra, nauczyła mnie gospodarowania pieniędzmi i pokazała, że współpraca w grupie, czyli zakładanie spółek może przynieść duże korzyści”.
- „Ta gra uczy oszczędności, dodawania, kalkulowania, jest bardzo fajna, przez zabawę uczy, cieszę się, że pani zapoznała nas z nią”.

MAGIA MATEMATYKI



IŚwiętokrzyski Turniej Matematyczny pod hasłem „**Poszukiwanie i rozwijanie talentów matematycznych i nie tylko**”, skierowany do uczniów i nauczycieli wszystkich typów szkół województwa świętokrzyskiego, zakończył się 15 czerwca 2011 r. uroczystym finałem w Sali Lustrzanej Wojewódzkiego Domu Kultury w Kielcach.

Głównym organizatorem i koordynatorem Turnieju było Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach oraz instytucje partnerskie:

- Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Kochanowskiego w Kielcach i Politechnika Świętokrzyska – partnerzy merytoryczni bloku ABAKUS,
- Małopolski Instytut Kultury w Krakowie – partner merytoryczny bloku KREATOR,
- Wydawnictwo LOGI – partner merytoryczny bloku DEKODER,
- Zespół Państwowych Szkół Plastycznych im. J. Szerementowskiego w Kielcach – partner merytoryczny bloku MENADŻER.

I Świętokrzyski Turniej Matematyczny patronatem honorowym objęli: Adam Jarubas – Marszałek Województwa Świętokrzyskiego, Małgorzata Muzoń – Świętokrzyski Kurator Oświaty, prof. zw. dr hab. Regina Renz – rektor Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Kochanowskiego w Kielcach i prof. dr inż. hab. Stanisław Adamczak – rektor Politechniki Świętokrzyskiej, oraz patronatem medialnym – „Echo Dnia” i Radio Kielce.

Głównymi celami turnieju było:

- rozwijać u uczniów inteligencję wieloraką, ze szczególnym uwzględnieniem talentów matematycznych;
- zainteresowanie dzieci i młodzieży szkolnej oraz ich rodziców matematyką i zachęcenie ich do udziału w różnych formach twórczej aktywności związanych z matematyką;
- kształtowanie u uczniów umiejętności kluczowych, a szczególnie w zakresie edukacji matematycznej;
- zainspirowanie nauczycieli matematyki i sympatyków do opracowania materiałów dydaktyczno-metodycznych i przeprowadzenia zajęć kształtujących u uczniów myślenie logiczne i twórcze w zakresie edukacji matematycznej (z wykorzystaniem ICT oraz nieszablonowych zadań, gier i zabaw).

Od stycznia do maja 2011 r. ponad tysiąc uczniów pracowało w kilkusobowych zespołach nad zadaniami turniejowymi w czterech grupach wiekowych:

- **poziom Alfa** – klasy I–III szkoły podstawowej,
- **poziom Beta** – klasy IV–VI szkoły podstawowej,
- **poziom Gamma** – gimnazjum,
- **poziom Delta** – szkoły ponadgimnazjalne.



Wicedyrektor ŚCDN Alicja Stradomska z uczennicami Szkoły Podstawowej nr 2 w Kielcach, które otrzymały tytuł Mistrza Bloku Abakus i Dekoder

W turnieju zaproponowano także obszar działań konkursowych dla nauczycieli w **poziomie Omega**.

Zadania turniejowe dla uczniów podzielone zostały na **cztery bloki uwzględniające zróżnicowane działania skupione wokół szeroko rozumianej edukacji matematycznej**. Dzięki ich realizacji uczniowie mogli doskonalić i kształtować kompetencje kluczowe. Dwa z bloków – ABAKUS i DEKODER – były obowiązkowe.

Blok ABAKUS zawierał zadania wynikające z podstawy programowej kształcenia ogólnego opracowane w ciekawej formie, które rozwijały umiejętność myślenia matematycznego oraz sprawdzały sprawność liczenia. **Zadania turniejowe bloku ABAKUS** były drukowane w „Echu Dnia” co miesiąc – od stycznia 2011 r. do kwietnia 2011 r. oraz publikowane na witrynie internetowej ŚCDN www.scdn.pl.

Blok DEKODER zawierał różnorodne matematyczne łamigłówki pogrupowane w 4 poziomach turniejowych, np. kakuro, piramidy logiczne, sudoku, obrazki logiczne, zadania logiczne, które uczniowie otrzymali bezpłatnie w publikacji opracowanej przez znane w tej dziedzinie Wydawnictwo LOGI.

Realizując blok KREATOR, uczniowie tworzyli własne fabularne gry planszowe i karciane o tematyce matematycznej, zadania matematyczne wraz z rozwiązaniem oraz łamigłówki matematyczne. Powstało ponad 50 gier, np. „Egipskie ciemności matematyczne”,



Uczniowie Gimnazjum w Gnojnie zostali Mistrzami Bloku Menadżer

„W czarodziejskim świecie matematyki”, „Żabia ścieżka z zadaniami”, „Figurkowe scrabble”, „Własna firma”, „Kosmos przygód”.

W bloku MENADŻER uczniowie opracowywali reklamę zachęcającą do uczenia się matematyki w formie ulotki, plakatu, folderu, prezentacji multimedialnej, krótkiego filmu, opracowanie portfolio, komiksu, fotostory, fotoblogu, gazetki szkolnej na temat zastosowania matematyki w życiu codziennym.

W ramach zadań turniejowych bloku GURU (dla nauczycieli) powstały materiały dydaktyczno-metodyczne, które mogą być wykorzystane na zajęciach z edukacji matematycznej, np. scenariusze zajęć z matematyki z wykorzystaniem ICT (w tym tablicy interaktywnej), ciekawe zadania, gry i zabawy dydaktyczne dotyczące szeroko rozumianej edukacji matematycznej.

Wojewódzka Komisja Turniejowa, po zmuszonej analizie protokołów z eliminacji szkolnych

oraz ocenie przysłanych prac uczniowskich, wyłoniła **najlepsze szkoły ISTM**:

- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Marii Konopnickiej w Kielcach – w poziomie Alfa i Beta,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Skorzeszycach – w poziomie Beta,
- Gimnazjum w Gnojnie – w poziomie Gamma,
- Zespół Szkół nr 3 w Chmielniku – w poziomie Delta.

Wyróżnione placówki oświatowe oprócz dyplomów otrzymały programy komputerowe firmy FOXE wspierające uczniów w zakresie matematyki.

Komisja Turniejowa podczas eliminacji wojewódzkich wyłoniła w każdej grupie wiekowej **najlepsze zespoły w całym turnieju oraz Mistrza ABAKUSA i DEKODERA, Mistrza KREATORA, Mistrza MENADŻERA, a także po dwóch wicemistrzów w każdej kategorii**. Przyznano także wyróżnienia zespołowe w kategorii: „Gry matematyczne”, „Plakat”, „Film”, „Komiks”, „Gazetka szkolna”, „Fotostory i fotoblog”, „Portfolio – matematyka w życiu codziennym”. W sumie wręczono 180 nagród, medali i dyplomów, wielu uczniów zostało nagrodzonych w kilku kategoriach.

Za najciekawsze pomysły na zajęcia szeroko rozumianej edukacji matematycznej jury uznało propozycje **najlepszych „GURU” ISTM**. Są nimi nauczyciele:

- **Anna Marciocha-Trębska i Joanna Rudyśzyn** z Gimnazjum nr 1 im. J. Długosza w Sandomierzu,
- **Justyna Jęczyńska** z Publicznej Szkoły Podstawowej w Niekłaniu Wielkim,
- **Urszula Gawron** ze Szkoły Podstawowej im. W. Przybyszewskiego w Bebelnie.

Swoistą nagrodą dla finalistów poziomów Beta, Gamma i Delta była pierwsza część uroczystego podsumowania naszego turnieju. Odbyły się wtedy poziomowe rozgrywki międzypespółowe gry symulacyjnej „Chłopska Szkoła Biznesu”, którą prowadzili m.in. jej twórcy – Sebastian Waciga i Piotr Idziak z Małopolskiego Instytutu Kultury w Krakowie. Gra cieszy się dużym zainteresowaniem wśród uczniów i wzbudza wiele emocji związanych z zaplanowaniem strategii osiągnięcia sukcesu. Dodatkową atrakcją tej imprezy było przekazanie szkołom przez Małopolski Instytut Kultury 12 egzemplarzy gry.

W roku szkolnym 2011/2012 wszystkich zainteresowanych zapraszamy do wzięcia udziału w II Świętokrzyskim Turnieju Matematycznym, który odbędzie się pod hasłem „Matematyka – moja pasja”. Szczegóły na stronie internetowej www.scdn.pl

Maria Krogulec-Sobowiec
ŚCDN w Kielcach

JAK UCZYĆ UCZENIA SIĘ?

Imperia przyszłości będą imperiami umysłu.

Winston Churchill

Umiejętność uczenia się, rozumiana jako zdolność konsekwentnego i wytrwałego uczenia się, organizowania własnego procesu uczenia się, w tym poprzez efektywne zarządzanie czasem i informacjami, zarówno indywidualnie, jak i w grupach, została uznana za kluczową kompetencję człowieka XXI wieku. Wyzwaniem współczesnych czasów staje się zdobycie zdolności szybkiego uczenia się przez całe życie i dostosowywanie się do zmieniających się sytuacji, których nie da się przewidzieć. Kluczem do efektywnego uczenia się jest zrozumienie funkcjonowania mózgu człowieka i możliwości jego rozwoju.

1. **Czerniawska E., Le-dzińska M.**, *Jak się uczyć?* Bielsko-Biała: Wydaw. Park, 2007. (Autorki poruszają problematykę dotyczącą mechanizmów pamięci oraz prawidłowości uczenia się. Omawiają strategię uczenia się wraz z propozycjami ćwiczeń do samodzielnego wykonania).



2. **Dryden G., Vos J.**, *Rewolucja w uczeniu*. Poznań: Wydaw. Moderski i S-ka, 2000.
3. **Fisher R.**, *Uczymy, jak się uczyć*. Tłum. Krzysztof Kruszewski. Warszawa: WSiP, 1999. (Opis dziesięciu strategii dydaktycznych, powiązanych z efektywnym uczeniem się i prowadzących uczniów do samodzielnego i skutecznego uczenia się).

4. **Gardner H.**, *Pięć umysłów przyszłości*. Warszawa: MT Biznes, 2009. (Zdaniem Gardniera najważniejszą rolę w przyszłości odegra pięć umysłów, które będą ludziom potrzebne do funkcjonowania w nadchodzących epokach: umysł dyscyplinarny, syntetyzujący, kreatywny, respektujący i umysł etyczny).

5. **Levine M.**, *Umysł – krok po kroku*. Nowe rewolucyjne techniki nauczania dzieci. Warszawa: Wydaw. Albatros, 2006. (Przedstawione metody identyfikacji silnych i słabych cech osobowości dziecka i oparte na nich efektywne techniki nauczania i wychowania pozwalają rozwijać u dzieci ukryte talenty i dbać o ich rozwój umysłowy).



6. **Medina J.**, *12 sposobów na supermózg*. Jak przetrwać w pracy, domu i szkole. Warszawa: Prószyński i S-ka, 2009. (Autor omawia dwanaście zasad pracy mózgu i w jaki sposób każdą z nich należy stosować w codziennym życiu. Dowiemy się między innymi, jak się uczymy, jaki jest wpływ stresu i snu na nasze mózgi, dlaczego tak łatwo zapominamy).



7. **Petty G.**, *Nowoczesne nauczanie*. Praktyczne wskazówki i techniki dla nauczycieli, wykładowców i szkoleniowców. Przeł. Jolanta Bartosik. Wyd. 3. Gdańsk: GWP, 2010. (Książka dostarcza praktycznej wiedzy na temat metod

nauczania i uczenia się z analizą silnych i słabych stron tych procesów, stylów uczenia się, wykorzystania multimediów w nauczaniu).

8. **Rose C., Nicholl M. J.**, *Ucz się szybciej, na miarę XXI wieku*. Sześciostopniowy plan obudzenia twojego mistrzowskiego umysłu. Warszawa: Oficyna Wydawnicza LOGOS, 2003. (Książka przedstawia sześciostopniowy system przyspieszonego uczenia się – MASTER Mind oraz zasady szybkiego uczenia się i twórczego myślenia. Zawiera kluczowe zalecenia, jak można usprawnić proces edukacyjny, aby podjąć wyzwania XXI wieku).



9. **Silberman M.**, *Uczymy się uczyć*. Przekł. Jarosław Rybski. Gdańsk: GWP, 2005. (Techniki opisane w książce to praktyczne sposoby, które pozwalają uaktywnić uczniów już na początku zajęć, pomogą im czynnie zdobywać wiedzę i umiejętności oraz dokonać oceny tego, czego się dowiedzieli podczas zajęć i w jaki sposób mogą tę wiedzę wykorzystać w przyszłości).
10. **Szurawski M.**, *Pamięć. Trening interaktywny*. Tom 1. Łódź: Wydaw. Aha!, 2009. (Autor zachęca do uczenia się z wyobraźnią i entuzjazmem, z wykorzystaniem całego potencjału mózgu, zgodnie z własną strategią uczenia się. Pokazuje, że nauka może stać się radosną przygodą trwającą przez całe życie).

11. **Szurawski M.**, *Pamięć i intelekt. Trening mistrzowski*. Tom 2. Łódź: Wydaw. Aha!, 2008. (Książka pełni rolę „osobistego trenera”, który za pomocą ćwiczeń opatrzonych komentarzami i uwagami praktycznymi pomaga osiągnąć kolejny stopień biegłości w nauce i w pracy nad sobą).



12. **Taraszkiewicz M., Rose C.**, *Atlas efektywnego uczenia (się) nie tylko dla nauczycieli*. Część I. Warszawa: Transfer Learning, CODN, 2006. (Książka o tym, jak uczyć (się): polisensorycznie, obupółkulowo, wielointeligentnie, czyli jak uczyć (się) ze zrozumieniem procesu, w którym uczestniczy każdy nauczyciel i każdy uczeń).

Opracowała:
Barbara Skarżyńska

FILM NA SZKOLNYCH HORYZONTACH

Relacja z ogólnopolskich warsztatów filmoznawczych dla nauczycieli podczas 11. Międzynarodowego Festiwalu Filmowego Nowe Horyzonty

Warsztaty filmoznawcze we Wrocławiu – choć w tym roku odbyła się dopiero ich szósta edycja – na stałe zagościły już w harmonogramie szkoleń obowiązkowych dla nauczycieli, którzy wykorzystują w swej pracy film i przekazy audiowizualne. Zajęcia organizowane w okresie wakacyjnym przez Dział Edukacji Filmowej Stowarzyszenia Nowe Horyzonty gromadzą każdego lata we Wrocławiu liczną grupę nauczycieli przekonanych o potrzebie edukowania filmowego dzieci i młodzieży.



Jedna z grup podsumowuje zajęcia prowadzone metodą projektu

Zdjęcie autora

HORYZONTY MEDIALNE

Program tegorocznych zajęć zdominowała problematyka edukacji medialnej. Trzy spośród pięciu bloków tematycznych realizowanych w trakcie warsztatów odnosiły się bezpośrednio lub luźno nawiązywały do kwestii zmian, które we współczesnym procesie nauczania spowodował rozwój nowych mediów i technologii informacyjnych.

Zagadnienie wpływu nowych mediów na przeobrażenia szkolnej rzeczywistości uczniów i nauczycieli najpełniej zostało omówione podczas zajęć prowadzonych przez medioznawcę dra Mirosława Filiciaka. Redaktor „Kultury Popularnej” pierwszą część wystąpienia poświęcił omówieniu skutków oddziaływania nowych technologii na życie młodych ludzi (pogoń za nowościami, nastawienie na szybki dostęp, fiksacja na punkcie atrakcyjności produktu, wykonywanie kilku czynności naraz, bezrefleksyjność, brak weryfikacji wiedzy).

W drugiej części prowadzący skoncentrował się na pokazaniu prostych sposobów wykorzystania przez nauczyciela wytworów popkulturowych do twórczej pracy z uczniem. Prezentując m.in. przykładowe remisy filmów lub animacje tworzone za pomocą programów internetowych, M. Filiciak przekonywał, że w dobie rozwoju nowych mediów edukacja medialna nie powinna ograniczać się tylko do kształtowania postawy krytycznego i świadomego odbiorcy, lecz także winna zachęcać do aktywności i stymulowania procesów twórczych młodzieży.

Warsztaty na temat video artu, prowadzone przez Adrianę Prodeus („Weekendowy Maga-

zyn Filmowy” TVP1), stanowiły swoisty dialog z poprzednim tematem. Wykład traktował bowiem o wykorzystaniu nowoczesnych technologii przez twórców sztuk eksperymentalnych. A. Prodeus przybliżyła uczestnikom historię i genezę video artu (sztuki związanej z pojawieniem się techniki video w latach 60. XX wieku). Opowiedziała o klasykach gatunku i kultowych dziełach. Największą zaletą zajęć były projekcje filmów, które dały możliwość poznania najbardziej reprezentatywnych prac gatunku.

Problematyka posługiwania się nowymi mediami przez uczniów powróciła podczas przygotowywania projektów filmowych i audiowizualnych, które uczestnicy warsztatów mieli wykonać w kilkusobowych zespołach. W zamierzeniu organizatorów zajęcia te – koordynowane przez Karolinę Iwę, trenerką procesów grupowych – miały na celu integrację nauczycieli oraz stworzenie przestrzeni do wymiany doświadczeń, inspiracji i pomysłów dotyczących pracy z filmem i mediami audiowizualnymi.

W efekcie pracy zespołów powstało kilka interesujących, szczegółowo opisanych projektów, które z powodzeniem można realizować w różnego typu szkołach, od podstawowych przez gimnazja po szkoły średnie. Wśród propozycji znalazły się m.in.: projekt szkolnego DKF-u, szkolnego konkursu wiedzy o filmie, filmu o własnej miejscowości, przeglądu filmów uczniowskich, międzyszkolnej strony internetowej miłośników filmu itp.

HORYZONTY FILMOWE

Tematyka pozostałych dwóch warsztatów: „Kino kobiet w Europie Środkowej” oraz „Pol-

ska rzeczywistość w polskim kinie” dotyczyła historii oraz współczesnych problemów kina środkowoeuropejskiego. Zajęcia poprowadzone przez dr Monikę Talarczyk-Gubałę i Piotra Śmiałowskiego miały charakter interaktywnych wykładów.

Dr M. Talarczyk-Gubała, filmoznawczyni z Uniwersytetu Szczecińskiego, w trakcie zajęć zdefiniowała m.in. pojęcie kina kobiet oraz jego topikę. Omówiła specyfikę kwestii kobiecej w filmie oraz postarała się o określenie statusu reżyserek w kinematografiach Europy Środkowej przed i po 1989 roku. Przedstawiła ponadto – z perspektywy gender – sylwetki uznanych reżyserek regionu (np. M. Meszaros, E. Judit, A. Holland, B. Sass), twórczość nowego pokolenia (np. A. Nellis, I. Sivakova, M. Szumowska, A. Jadowska) oraz doświadczenia edukacyjne i zawodowe kobiet filmowców.

Krytyk filmowy P. Śmiałowski („Kino”) z kolei w wykładzie na temat kina opisującego polską rzeczywistość ostatnich lat przeanalizował jego najważniejsze cechy. Scharakteryzował stosunek młodych filmowców do przedstawiania współczesności na ekranie. Spróbował np. odpowiedzieć na pytania: „Czy uchwycenie w filmie bieżących zdarzeń może być aktem politycznym?”, „Czy do opisu rzeczywistości potrzebny jest dystans?”, „Czy polskie kino jest w stanie nadążyć za tym, co dzieje się tu i teraz, lub czy powinno mieć charakter interwencyjny?”. Omówił także obraz wsi oraz inteligencji we współczesnych polskich filmach.

Zajęcia we Wrocławiu zakończyły się wystąpieniem Agaty Sotomskiej z Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej. Koordynatorka pro-

jektu Filмотeki Szkolnej przedstawiła pokrótce główne założenia programu, plany na najbliższy rok szkolny (m.in. współpracę z Nowymi Horyzontami) oraz dokonała prezentacji sposobu korzystania z filmów drugiego pakietu Filмотeki (filmy dostępne będą w Internecie na specjalnej platformie cyfrowej).

HORYZONTY FESTIWALOWE

Niewątpliwie jedną z największych „atrakcji”, które organizatorzy oferują nauczycielom biorącym udział w warsztatach jest możliwość uczestniczenia w życiu festiwalowym. W tym roku nauczyciele zostali wyposażeni w karnety zaprogramowane na dwadzieścia wejść na popołudniowe pokazy filmowe (nie sposób niestety wszystkich wykorzystać). Karnety upoważniały także do zniżek przy zakupie biletów na projekcje i wydarzenia specjalne towarzyszące festiwalowi (np. filmy nieme z muzyką na żywo, koncerty, spektakle i in.).

Nauczyciele, którzy zdecydowali się na udział w warsztatach powinni jednak mieć świadomość, że tygodniowy pobyt we Wrocławiu będzie należał do bardzo intensywnych. Zajęcia, pokazy, spotkania z twórcami wypełniają każdy dzień od rana do późnych godzin nocnych. Na zwiedzanie miasta niestety nie ma zbyt wiele czasu. Zmęczenie i nieprzespane noce rekompensuje jednak znakomita atmosfera festiwalowa, którą tworzą m.in.: sale kinowe wypełnione po brzegi, kolorowy tłum młodych ludzi gorąco dyskutujących o obejrzanym przed chwilą filmie, niepowtarzalne wydarzenia, np. Kim Kikud śpiewający po pokazie swego filmu koreańskiej pieśń cierpienia „Arirang”.

NA HORYZONCIE...

Warsztaty we Wrocławiu adresowane są głównie do nauczycieli, dla których edukacja filmowa stanowi bardzo ważny element szkolnego procesu dydaktyczno-wychowawczego. Przyjeżdżają do Wrocławia, by pogłębić swą wiedzę filmoznawczą, poszerzyć wachlarz metod pracy z filmem, wymienić się doświadczeniami oraz rozwinąć prywatne pasje i zainteresowania.

Organizatorzy – stawiając za cel nadrzędny swej działalności upowszechnienie idei wychowania filmowego – chętnie zapraszają na warsztaty również nauczycieli, którzy dopiero zaczynają lub planują rozpoczęcie „przygody z filmem” w swojej szkole. Uczestnictwo w zajęciach zorganizowanych w ramach festiwalu niebawem bowiem motywuje do działania. Zainteresowanym udziałem w warsztatach pozostaje polecić odwiedzenie strony internetowej www.nhef.pl, na której każdego roku w maju Stowarzyszenie Nowe Horyzonty umieszcza szczegółowe informacje o zapisach. Do zobaczenia zatem w przyszłym roku we Wrocławiu.

Roman Sowa

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
w Kielcach
Filia w Skarżysku-Kamiennej

KONKURS „PAMIĘTNIK DAWIDA RUBINOWICZA – RESZTA NIE JEST MILCZENIEM...”

1 września 2010 roku wszyscy uczniowie szkół gimnazjalnych województwa świętokrzyskiego otrzymali „Pamiętnik Dawida Rubinowicza” – książkowe wydanie wspomnień żydowskiego chłopca, który przeżywał w czasie drugiej wojny światowej w getcie w Bodzentynie, a w 1942 roku został wywieziony do obozu zagłady w Treblince.

Przekazanie książki współczesnym rówieśnikom Dawida Rubinowicza było wspólnym pomysłem Świętokrzyskiego Urzędu Marszałkowskiego oraz Kuratorium Oświaty w Kielcach, podsumowującym zakończony program promowania najnowszej historii w świętokrzyskich szkołach.

Nawiązując do powyższej inicjatywy, Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach oraz Towarzystwo im. Dawida Rubinowicza zorganizowało dla uczniów oraz nauczycieli wojewódzki konkurs „Pamiętnik Dawida Rubinowicza – reszta nie jest milczeniem...”.

Głównym celem konkursu było wspieranie działań, które przyczyniają się do kształtowania wśród młodzieży postaw tolerancji i otwartości wobec różnic rasowych, etnicznych i religijnych, przezwyciężanie uprzedzeń i stereotypów, a także wsparcie edukacji publicznej w zakresie edukacji na temat mniejszości żydowskiej i jej obecności w polskim krajobrazie kulturowym.

W konkursie „Pamiętnik Dawida Rubinowicza – reszta nie jest milczeniem”, którego uroczysty finał odbył się **27 stycznia 2011 r. w Wojewódzkim Domu Kultury w Kielcach**, udział wzięło 283 świętokrzyskich gimnazjalistów.

Zadaniem uczniów było napisanie listu do prezydenta miasta z propozycją nazwania ulicy imieniem Dawida Rubinowicza lub przygotowanie plakatu przedstawiającego „Świat oczami Dawida Rubinowicza”.

W kategorii plakatu zwyciężyła praca Marty Gębskiej i Klaudii Gębskiej z trzeciej klasy Gimnazjum nr 2 w Zagnańsku. Zwycięska praca jest utrzymana w szarej tonacji, gdyż – zdaniem autorek – w ten sposób Dawid widział świat. Na plakacie nastolatki pokazały tory wiodące do obozu zagłady oraz chłopca piszącego pamiętnik, któremu gestapowiec przystawia do głowy karabin. Laureatki powiedziały, że bardzo przeżywały lekturę „Pamiętnika”. Zdaniem Marty Dawid notował swoje przeżycia z dziecięcą prostotą, bez górnolotnych słów, opisywał to, co widział, nikogo nie oceniając.

W drugiej kategorii konkursu pierwsze miejsce zajęły ex aequo Roksana Nowińska oraz Milena Chałat (Gimnazjum nr 1 im. Kacpra Fodygi w Chęcinach). Roksana, która jest

uczennicą trzeciej klasy Gimnazjum nr 1 w Nowej Słupi, powiedziała, że losy chłopca chwytają za serce. W liście napisała, że Dawid Rubinowicz powinien być uhonorowany przede wszystkim dlatego, iż nie pozwolono mu dorosnąć, a mógł wiele osiągnąć. – Napisałam też, że gdyby była tolerancja, do niczego takiego by nie doszło. Tolerancja jest podstawą – powiedziała gimnazjalistka.

W konkursie wzięło udział również 10 świętokrzyskich nauczycieli, którzy przygotowali scenariusze lekcji poświęcone Dawidowi Rubinowiczowi. Są to scenariusze wartościowe, wszechstronne, a jednocześnie realne do przeprowadzenia – napisał Robert Szuchta, specjalista problematyki zagłady Żydów. – Autorzy przewidują wykorzystanie środków audiowizualnych stworzonych przez uczniów oraz oferując ciekawe metody pracy aktywizujące ucznia w czasie zajęć edukacyjnych. Wszyscy nauczyciele otrzymali wyróżnienia za prace konkursowe.

Dyrektor Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach Jacek Wołowicz powiedział, że Dawid jest symbolem niewinnych osób, które straciły życie podczas wojny. Wyraził nadzieję, że ta postać stanie się także pomostem łączącym dwa narody – polski i żydowski – doświadczonych tragicznymi wydarzeniami wojny.

Podczas uroczystości życie Dawidka oraz losy jego pamiętników przedstawił młodzieży Stefan Rachtan, prezes Towarzystwa Przyjaciół Bodzentyna. Rachtan jako jeden z pierwszych miał do czynienia z dziennikami żydowskiego chłopca. Jan Pałysiewicz – prezes Towarzystwa im. Dawida Rubinowicza podkreślił, że czwartkowa impreza zbiega się z Międzynarodowym Dniem Pamięci o Holokauście, który obchodzony jest 27 stycznia na całym świecie.

Dawid Rubinowicz (1927–1942) to syn mleczarza z podkieleckiego Krajna, autor pamiętników opisujących prześladowania Żydów w czasie II wojny światowej, zamordowany w wieku 15 lat przez Niemców. Podczas okupacji hitlerowskiej rodzina Dawida została przesiedlona do getta w Bodzentynie. Zginął we wrześniu 1942 w niemieckim obozie zagłady w Treblince. Odnalezione po wojnie w Bodzentynie zapiski Dawida zostały opublikowane w wielu krajach świata.

Bernadeta Mechelewska
ŚCDN w Kielcach

WYNIKI KONKURSU – UCZNIOWIE

KATEGORIA – PLAKAT

I miejsce: Marta Gębska, Klaudia Gębska – Gimnazjum im. Stanisława Staszica w Zagłębiu. Opiekunowie: Mira Litwińska, Anna Gębska.

II miejsce: Agnieszka Gadawska, Sylwia Chalastra – Gimnazjum im. gen. Kazimierza Tańskiego w Chmielniku. Opiekun: Anna Waga.

III miejsce: Aneta Wojcieszko, Paulina Michalska – Gimnazjum nr 14 w Kielcach. Opiekun: Urszula Rakowska.

IV miejsce: Sandra Michałek, Joanna Mrozek – Gimnazjum im. Jana Pawła II w Seceminie. Opiekunowie: Dorota Binek, Ewa Huć, Elżbieta Klimas.

V miejsce: Izabela Parka, Anna Rędzińska – Gimnazjum nr 2 w Ratajach Słupskich. Opiekun: Elżbieta Biskup; Klaudia Binkowska, Karolina Pałgan – Gimnazjum nr 1 im. Kazimierza Wielkiego w Radoszycach. Opiekun: Barbara Tkacz.

KATEGORIA – LIST

I miejsce: Roksana Nowińska – Publiczne Gimnazjum nr 1 im. Bł. Ks. Bronisława Markiewicza w Nowej Słupi. Opiekun: Agnieszka Grzesik-Bereszka; Milena Chałat – Gimnazjum nr 1 im. Kacpra Fodygi w Chęcinach. Opiekun: Agnieszka Skrobot.

II miejsce: Marta Mysiorska – Gimnazjum w Ćmielowie. Opiekun: Aneta Szczygieł.

III miejsce: Bartosz Wołczek – Gimnazjum w Morawicy. Opiekun: Monika Pabian.

IV miejsce: Zuzanna Śmiech – Gimnazjum im. Świętej Jadwigi w Kielcach. Opiekun: Joanna Redzińska.

V miejsce: Aneta Gierczak – Gimnazjum w Kunowie. Opiekun: Małgorzata Kowalska.

WYRÓŻNIENI NAUCZYCIELE

KATEGORIA – SCENARIUSZ ZAJĘĆ POZALEKCYJNYCH

Marzena Pawlik – Gimnazjum im. Stanisława Staszica w Zagłębiu.

Anna Kuśpiel – Gimnazjum w Działoszycach.

Anna Waga – Gimnazjum im. gen. Kazimierza Tańskiego w Chmielniku.

Magdalena Rogosz – Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 28 w Kielcach.

Barbara Rogala-Kupczewska – Gimnazjum im. gen. Kazimierza Tańskiego w Chmielniku.

Barbara Tkacz – Gimnazjum nr 1 im. Kazimierza Wielkiego w Radoszycach.

Zofia Pałka – I Publiczne Gimnazjum w Słupi.

Jan Giemza – Zespół Szkół – Gimnazjum nr 2 w Jędrzejowie.



I miejsce w kategorii plakatu zdobyły: Marta Gębska i Klaudia Gębska z Gimnazjum im. Stanisława Staszica w Zagłębiu



Zdjęcie: Bernadeta Mechlewska

II miejsce: Agnieszka Gadawska i Sylwia Chalastra z Gimnazjum im. gen. Kazimierza Tańskiego w Chmielniku



Zdjęcie: Bernadeta Mechlewska

IV miejsce: Sandra Michałek i Joanna Mrozek z Gimnazjum im. Jana Pawła II w Seceminie



Zdjęcie: Bernadeta Mechlewska

III miejsce: Aneta Wojcieszko i Paulina Michalska z Gimnazjum nr 14 w Kielcach



Podczas uroczystego finału konkursu w Wojewódzkim Domu Kultury w Kielcach

KĄCIK PLASTYCZNY

ZABAWA PIASKIEM – BARWIENIE PIACHU

Piasek jako materiał plastyczny to luźna skała osadowa występująca w różnych kolorach, o różnej wielkości. W przyrodzie można spotkać oprócz piasku **żółtego**, ogólnie dostępnego, piasek **czarny**, wulkaniczny, **biały** (kopalnia piasku białego – Biała Góra, okolice Tomaszowa Mazowieckiego), **różowy** (plaże w miejscowości Elafonissi – Kreta), **czzerwono-pomarańczowy** (pustynia Namib – Namibia). Jeśli chodzi o wielkość ziaren mineralnych, waha się ona od 0,0625 do 2 mm. Pod względem składu mineralnego wyróżnić można piaski kwarcowe, wulkaniczne, wapienne, węglanowe, polimineralne. W zależności od budowy rozróżniamy piaski **morskie**, **rzeczne** – ziarna połyskujące i średnio obtoczone, **połodowcowe** – ziarna kanciaste o niskim stopniu obtoczenia, **eoliczne** (tworzone przez wiatry) – ziarna dobrze wyselekcjonowane, o wysokim stopniu obtoczenia, z powierzchnią ziaren mocno porysowaną. Parametry, które wymieniam, są ważne przy wyborze piachu do barwienia. Osobiście najbardziej lubię piasek rzeczny.

BARWIENIE PIACHU

Sposób pierwszy – farby plakatowe

ETAP I: Suchy piasek przesiewamy przez sito.

ETAP II: W plastikowym kubku po jogurcie rozrabiamy farbę plakatową z wodą. Gdy konsystencja będzie miała gęstość śmietany (im więcej farby dodamy do wody, tym kolor piasku będzie intensywniejszy), wysypujemy przesiany piasek. Mieszamy piasek z wodą trzonkiem pędzla aż do uzyskania jednolitej masy.



ETAP III: Barwną masę pozostawiamy do wyschnięcia. Jeśli Państwo będą barwili piasek latem, wystarczy wysypać barwioną masę na tacę, papier – czas schnięcia będzie wynosił ok. 30 min. Jeśli natomiast pozostawicie barwiony piasek w plastikowych kubkach, to czas ten wydłuży się nawet do 2–3 tygodni.



ETAP IV: Rozdrabnianie, przesiewanie.

Gdy piasek dobrze wyschnie, zauważycie Państwo, iż znajduje się on w kolorowych bryłkach. To dlatego, że farby plakatowe w swoim składzie zawierają klej. Należy je rozdrobnić przy pomocy łyżki, owalnego kamyka czy moździerza. Ponieważ do dalszej pracy potrzebujemy jednak struktury sypkiej, całość jeszcze raz przesiewamy przez sito.

Polecam do barwienia tym sposobem farby plakatowe, mogą też być akwarele. Trudno jednak przesiewa się piasek łączony z farbami akrylowymi i temperami, gdyż w ich składzie jest duża ilość kleju.



Sposób drugi – bibuła

Innym, równie prostym pomysłem barwienia piachu jest użycie bibuły karbowanej lub prasowanej.

ETAP I: Bibułę tnijemy na małe kawałki, następnie zalewamy ją wodą.



ETAP II: Po 20 minutach odsączamy bibułę, a do kolorowej wody wysypujemy przesiany piasek.

ETAP III: Po wysuszeniu piachu jeszcze raz go przesiewamy.



UWAGA:

Bibuły na rynku polskim są różnej jakości. Niektóre z nich nie nadają się do barwienia, nie puszczaają koloru.

Sposób trzeci – kreda, pastele, pigment

Kolejnym sposobem barwienia piasku jest użycie kolorowej kredy, pastelów suchych lub pigmentów.

ETAP I: Kredę lub pastele suche trzemy na drobny pył. Można do tego użyć moździerza, tarki lub tak jak lubią dzieci, zetrzeć kredę na twardym, płaskim podłożu kamiennym. Delikatny proszek zbieramy za pomocą pędzelka.

ETAP II: Suchy, przesiany piasek mieszamy z tartą kredą i w ten sposób otrzymujemy może nie jednolitą substancję, ale ciekawą w kolorze.



CIEKAWOSTKI

Aby uatrakcyjnić kolory barwionego piasku, można pomieszać go z sypkim brokatem.

Życzę udanej zabawy.

Aleksandra Potocka-Kuc

Artysta plastyk – nauczyciel konsultant
ŚCDN w Kielcach

Zdjęcia autorki

KONFERENCJA KADRY KIEROWNICZEJ I NAUCZYCIELI „SZKOŁA – INSTYTUCJA SZYBKIEGO REAGOWANIA NA PROBLEMY I POTRZEBY DZIECI I MŁODZIEŻY”.

KIELCE, 16 WRZEŚNIA 2011 R.



Dyrektor ŚCDN Jacek Wołowicz i Małgorzata Jas – kierownik Pracowni Doskonalenia Kadry Kierowniczej i Doradztwa Metodycznego – witają uczestników konferencji



Gość specjalny konferencji sędzia Anna Maria Wesołowska podczas wykładu na temat nowych zagrożeń dzieci i młodzieży



Dyrektor ZSE im. O. Langego w Kielcach Lucyna Gromiec od wielu lat praktycznie przygotowuje swoich uczniów do życia zgodnie z prawem



Inscenizacja rozprawy sądowej w wykonaniu uczniów ZSE im. O. Langego w Kielcach



Blisko dwustu nauczycieli i dyrektorów świętokrzyskich szkół wzięło udział w konferencji zorganizowanej w kinie „Moskwa” w Kielcach



Podczas przerwy był czas na zdobycie autografu sędzi Anny Marii Wesołowskiej, autorki książki „Bezpieczeństwo młodzieży. Poradnik prawny”. Na zdjęciu od prawej: Anna Maria Wesołowska, Andrzej Kozieja z UJK, Andrzej Jakubiec z KO w Kielcach